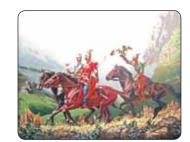

3-нэ нап.

Зи пащІитІыр дыщэ зэрылэ 3-нэ нап.

4-нэ нап.

ХэкГуэдахэр ягу къагъэкІыжаш

4-нэ нап.

2022 гъэм накъыгъэм (майм) и 20, мэрем Nº57 (24.339)

Тхьэмахуэм щэ къыдок!

И уасэр зы тумэнщ

«Вагьуэ цІыкІухэм»

Республикам и бюджетым хоплъэж

Республикэм и бюджетыр 2021 гъэм зэрагъэзэщ ам теухуа зэіушіэ КъБР-м и Парламентым шекіуэкіаш. Абы хэтащ депутатхэр, министрхэр, жылагъуэ лэжьакІуэхэр, Къэзыбж-къэзыпщытэ палатэм и лэжьа-

ЗЭІУЩІЭР къыщызэІуихым, КъБР-м и Парламентым и Унафэщ І Егоровэ Татьянэ къыхигъэщащ, илъэс кlvaм и гугъу пщІымэ, социально-экономикэ щытыкІэм арэзы укъызэрищІыр, унэтІыныгъэ куэдымкІэ зыужьыныгъэ

Иужьрей илъэсищыр къапщтэмэ, республикэм и хэхъуэм сом мелард 15 къыщ игъуащ. Бюджетыр нэсу гъэзэщ а зэрыхъуар и ф ыгъэщ властым и къудамэ псори тэмэму зэрызэдэлэжьам, бюджетымрэ налогхэмрэ тещІыхьа унафэхэм и чэзум зэхъуэкІыныгъэ зэрагъуэтам. Щхьэпэ хъуащ грантхэр, субсидиехэр, кредитхэр. Илъэс кіуам мылъкур нэхъыщхьэу хуэунэтіауэ щытащ социальнэ Іуэхухэм, егъэджэныгъэм, цІыхухэм я узыншагъэр хъумэным.

Мыри къыхэгъэщыпхъэщ: Урысей Федерацэм и Президент Путин Владимир и унафэкіэ къэралыр ядэіэпыкъунущ илъэси 8-17 ныбжьым ит сабийхэм. КъыкІэлъыкіуэ зэіущіэм дыщытепсэлъыхьынущ ди республикэм ар зэрыщыдгъэзэщІэну щІыкІэм.

КъБР-м финансхэмкІэ и министр Лисун Еленэ къэпсэлъащ 2021 гъэм республикэм и бюджетыр зэрагъэзэщ ам теухуауэ.

- Бюджетыр щыдгъэзащІэм къэтлъытащ экономикэ щытыкІэм зэрызихъуэжар, пандемием дызригъэува

КъБР-м и Правительствэм игъэбелджылащ республикэм и хэхъуэмрэ налогыу къыхэкІымрэ къыдэщІызыгъуну Іуэхугъуэхэр.

Нэгъабэрей бюджетым и хэхъуэр сом мелуан 51 709, 9-м дгъэбелджылат, ауэ сом мелуан 51 910, 9-м тхунэгъэсащ. Республикэм къигъэсэбэпар сом мелуан 50 221,0-рэ мэхъу (процент 97,7-рэ). Хэхъуэр мылъкуу къагъэсэбэпам сом мелуан 1 689,9-кІэ йокуэдэкІ.

2021 гъэм и налог хэхъуэр 2020 гъэм ефіэкіыу зэтеубла хъуащ. Апхуэдэу къыхэкІащ: ІуэхущІапІэхэм ятехьэ налогыу сом мелуан 250,8-рэ (процент 15,1-рэ), физи-≀ескэ ціых\ ′ шхьэхvэхэм ятехьэv сом мелvан 301.6-р (проценти 8,4-рэ), гъэсыныпхъэм и акцизхэм къыхэкІауэ сом мелуан 292,1-рэ (процент 17,2-рэ), Хэхъуэ зэхэлъым техьэу сом мелуани 352,3-рэ (процент 46-рэ), мылъкум техьэу сом мелуани 134,1-рэ (проценти 8,1рэ), къэрал пошлинэм техьэу сом мелуан 21.6-рэ (процент 39,3-рэ).

Мыналог хэхъуэхэр гъэзэщ а хъуащ проценти 141,5-кlэ. 2020 гъэм еплъытмэ, ар сом мелуан 411,9-кlэ

Зымыгъэзэж мылъкуу республикэм къыхэхъуащ сом мелуан 38 198,1- рэ. Абы щыщу: дотацэу сом мелуан 15 882,4-рэ, субсидиеу сом мелуан 14 130,8-рэ, субвенцэу сом мелуан 3 575,3-рэ, нэгъуэщІ бюджет зэхуаку трансферту сом мелуан 4 552,9-рэ.

Федеральнэ бюджетым къыхэкІыу республикэм къыхэхъуа мылъкур унэтІыныгъэ зэхуэмыдэхэм трагуэшащ. ЦІыхухэм ядэІэпыкъуным - сом мелард 11,4-рэ, узыншагъэр хъумэным - сом меларди 3, мэкъумэшым сом меларди 2,4-рэ, ухуэныгъэхэм - сом мелард 1,3-рэ, гъуэгу хуэјухуэщіэхэм - сом мелард 1,5-рэ, егъэджэныгъэм - сом мелард 1,3-рэ, щэнхабзэм - сом мелуан 408рэ трагъэкІуэдащ, - жиІащ министрым.

Лисун Еленэ къыхигъэщащ бюджетыр УФ-м Бюджетымкіэ и кодексым къигъэув мардэхэм тету зэрагъэ-

КъБР-м и Парламентым бюджетымкІэ, налогхэмрэ финансхэмкіэ и комитетым и унафэщі Афэщіагъуэ Михаил къыщыпсалъэм жиlащ бюджетым ехьэлlа къалэнхэр нэсу гъэзэщ а зэрахъуар. Абы къыхигъэщащ республикэм къэрал щіыхуэр щагъэмэщіэн зэрахузэфІэкІари. Ар илъэс кІуам нэхърэ сом мелуан 360,1кіэ нэхъ мащіэ хъуащ. 2021 гъэм щіышылэм и 1-м ирихьэлІэу сом мелуани 7 330,3-рэ щІыхуэу телъамэ, иджы ар сом мелуани 6 970,6-рэщ зэрыхъужыр.

Республикэм и бюджетым теухуауэ къэпсэлъахэщ КъБР-м и Къэзыбж-къэзыпщытэ палатэм и унафэщТ КІасэ Динэ, Экономикэ зыужьыныгъэмкІэ и министр Рахаев Борис, Урысейм и УФНС-м КъБР-м щи э и Іуэхущіапіэм и унафэщіым и къуэдзэ Лытневэ Наталье, КъБР- м ЩІыуэпс хъугъуэфІыгъуэхэмрэ экологиемкІэ и министрым и къуэдзэ Апхуд Мурат, Бахъсэн щІыналъэм и администрацэм и унафэщ Балъкъыз Артур сымэ.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

ЩІыналъэм къикіуа ліэщіыгъуэр

КъБР-м и Парламентым иджыблагъэ шекІуэкІащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр Урысей Федерацэм хэту (1922 - 2022): и лъабжьэр, зэрызэфІзувар, зэрызэгухьар» урысейпсо щІэныгъэ конференцыр.

АБЫ ХЭТАЩ КъБР-м и Іэтащхьэм и Администрацэм и унафэщІ **Къуэдзокъуэ Му**хьэмэд, КъШР-м и ЦІыхубэ Зэхуэсым и унафэщІым и япэ къуэдзэ, мэкъумэш щІэныгъэхэм я доктор Смакуев Дагир, Шэшэн Республикэм и Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэ Умаров Джамбулэт, «Щіэныгъэхэмкіэ Урысей академием и Къэбэрдей-Балъкъэр щіэныгъэ центрым и щІэныгъэ унафэщІ, профессор, РАЕН-м и академик **Иуан Пётр**, КъБР-м ЦІыхум и хуитыныгъэхэр хъумэнымкіэ и уполномоченнэ Зумакулов Борис, КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и унафэщІ Берд Хьэзрэталий, республикэм и еджапІэ нэхъыщхьэхэм я ректорхэр, щІэныгъэліхэр, депутатхэр, КъБР-м и Пра вительствэм хэтхэр.

Конференцыр къызэ уахын и пэ, абыхэм зыхагъэгъуэзащ Гуманитар къэхутэныгъэхэмкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтым и щІэныгъэлІхэм я лэжьыгъэхэр щызэхуахьэса гъэлъэгъуэныгъэм. Апхуэдэуи хьэщІэхэр ирагъэплъащ Къэбэрдей-Балъкъэрым къикІуа гъуэгуанэр къыщагъэлъэгъуа видеороликым.

КъБР-м и Парламентым и Унафэш Егоровэ Татьянэ къызэхуэсахэм защыхуигъазэм, къыхигъэщащ республикэм и къэралыгъуэр илъэси 100 зэрырикъум траухуа конференцым мыхьэнэшхуэ зэриіэр. Ар кіэщіу къытеувыіащ республикэм къикІуа гъуэгуанэм

- Къэбэрдей-Балъкъэр автономиер къыщыунэхуа илъэсым адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ я гъащІэм увыпІэшхуэ щиубыду къызолъытэ, лъэпкъхэм я зыужьыныгъэм теухуауэ Іэмал куэд а Іуэхум къахузэІуихащи, - жиІащ Егоровэм. - Республикэм и къэралыгъуэр щызэфІэувэм зэхъуэкІыныгъэфІхэр къэхъуат. Ауэ къэрал псом и дежкІэ гъзунэхуныгъзу Хэку зауэшхуэри къэхъеяти. Къэбэрдей-Балъкъэрыр абы лІыгъэ хэлъу пхыкlащ. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, 1944 гъэм щІыналъэм и зэкъуэтыныгъэм хэщІыныгъэшхуэ игъуэтат балъкъэр лъэпкъыр хуэмыфащэу Хэкум щрашам. 1950 - 1960 гъэхэм екіуэкіа политикэ іуэхухэм пэжыр щытекІуэри, абыхэм лъахэм къагъэзэжащ икІи 1957 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр АССР-р къызэрагъэпэщащ. АдэкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал щхьэхуитыныгъэр щІагъэбыдащ 1997 гъэм республикэм и Конституцэр щІэуэ къыщащтэм. Республикэм хузэфІэкІащ къикІуа ліэщіыгъуэм къриубыдэу и экономикэм зригъэужьыну, лъэпкъ ІуэрыІуатэм къыщыщІэдзауэ щэнхабзэ лъагэм лъэlэсыфыну, а ехъулІэныгъэхэмкІэ урысей псом, дуней псом къыщалъытэ щІыналъэ хъуну. КъищынэмыщІауэ, щІэныгъэншагъэм ар къыхэкІри ехъулІэныгъэшхуэхэр зэlэригъэхьащ. Зыщыдгъэгъупщэ хъунукъым: къэкlуэнур щыдухуэкlэ мыхьэнэшхуэ иІэщ блэкІам куууэ хэтщІыкІыу, и пэ итахэм я Іущыгъэхэр тегъэщіапіэ тщіыуэ зэманым дыдэбэкъуэным.

КъБР-м и Іэтащхьэм къыбгъэдэкІыу конфе-

ренцым и къызэгъэпэщакіуэхэмрэ хьэщіэхэмрэ захуигъэзащ Къуэдзокъуэ Мухьэмэд. Абы жиІащ КъБР-м и къэралыгъуэр илъэси 100 зэрырикъур гъэлъэпІэныр къызэзыгъэпэщыну федеральнэ комитетым программэшхуэ зэриубзыхуар, ирагъэкІуэкІ конференцыр абы зэрыщыщыр икІи зэхуэсым мыхьэнэшхүэ иІэч къызэрилъытэр. Апхуэдэуи абы фІыщІэ яхуищащ гъунэгъу республикэхэм къика хьэшІэхэм.

Смакуев Дагир КъШР-м и ЦІыхубэ Зэхуэсым Унафэщі Иванов Александр и ціэкіэ къызэхуэсахэм ехъуэхъуащ Къэбэрдей-Балъкъэрыр илъэси 100-м зэрырикъумкІэ. Абы жи-Іащ блэкІа ліэщІыгъуэм щІыналъэм гъуэгуанэ купщІафІэ къызэрызэпичар, Урысейм и щІыпІэ нэхъ дахэ дыдэхэм ящыщ Къэбэрдей-Балъкъэрым мэкъумэш ІэнатІэмкІи, туризмэмкІи, нэгъуэщ лъэныкъуэ куэдымки зэрызиужьар. Апхуэдэуи къэпсэлъам къыхигъэщащ лъэпкъ проектхэр гъэзэщіэнымкіэ республикэр Уры сейм и щІыналъэ нэхъыфІхэм зэращыщыр.

Шэшэн Республикэм и Іэтащхьэ Кадыров Рамзан къыбгъэдэкІыу хъуэхъу псалъэхэр жиlаш Умаров Джамбулэт. Ар тепсэлъыхьащ бгырыс лъэпкъхэм урысей къэралыгъуэм и дзэ-политикэ, щэнхабзэ, тхыдэ Іуэхухэм хэлъхьэныгъэу хуащІам.

«Хэкум и тхыдэ» фондым и гъэзэщlaкlуэ унафэщІ, Урысей тхыдэ зэгухьэныгъэм и правленэм и унафэші Могилевский Константинрэ (Москва) профессор, РАН-м и Ипщэ щІэныгъэ центр федеральнэ къэхутакіуэ іуэхущіапіэм и лабараторэм и унафэщ Венков Андрейрэ Дон Іуфэ Іус Ростов) конференцым хэтхэм видеокіэ зыкъыхуагъэзащ.

Могилевскэм къыхигъэщащ Къэбэрдей Балъкъэрым щыпсэу адыгэхэми, балъкъэрхэми, нэгъуэщ лъэпкъхэми я тхыдэ-щэнхабзэ къулейр джыным, нэгъуэщ Іхэр абы щыгъэгъуэзэным, шэч хэмылъу, щІыналъэр зэригъэкіуэтэнур. Абы жиіащ 1985 гъэм щіэныгъэ конференц хэтыну япэу Налшык зэрыщы ауэ щытар икlи иужькlэ мызэ-мытlэу къызэрытригъэзар. Къэпсэлъам къыхигъэщащ республикэм щіэныгъэ, педагогикэ іуэхухэмкіэ зэрызиужьынум сыт и лъэныкъуэкІи зэрыхуэхьэ-

Лъэпкъ цІыкІухэм я автономиехэр къызэрыунэхуам, я щэнхабзэм зэрызрагъэужьам, Урысейр къэралыгъуэшхуэу щытыныр абыхэм я Іуэхухэр зэрефіакіуэм зэрелъытам тепсэлъыхьащ Иуан Пётр.

Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэшей-Шэрджэсым, Адыгейм я социально-политикэ Іуэхухэр илъэсищэм къызэрекіуэкіам теухуа доклад ищІащ Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтым и унафэщІ, тхыдэ щІэныгъэхэм я доктор Дзэмыхь Къасболэт. Апхуэдэуи зэхуэсым утыку къыщрахьащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр Урысей Федерацэм хэту (1922 – 2022 гъгъ.)» щІэныгъэ тхыгъэхэр щызэхуэхьэса тхылъыр.

Конференцым щыпащащ Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр инс-

БАГЪЭТЫР Луизэ.

КІУЗКІУЗ Казбек:

Зыхуэдгъэувыжа къалэн псори зэрышхизгрэзэщізнур си фіэщ мэхъу

Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек Республикэм и Парламентым и депутатхэм яхуэзащ икІи 2021 гъэм КъБР-м иІа социальноэкономикэ зыужьыныгъэм, апхуэдэу текъузэныгъэхэм я иджырей лъэхъэнэм зытелэжьэнухэм ахэр щыгъуазэ ищащ. Абы жи ащ:

ПщІэ зыхуэсщІ депутатхэ! Нобэ Парламентым и утыкум дыщызэхуэзэн хуей щІэхъуа щхьэусыгъуэ нэхъыщхьэхэм ящыщщ ди хъуреягъкІэ зэтеува щытыкІэр, ди къэралми, зэрыщыту дунейми тхыдэ мыхьэнэ иІэу щекіуэкі политикэ Іуэхухэр. Блэкіа илъэсхэм дэ ди нэгу щІэкІащ нацизмэм и идеологием земыгъзубгъуным, ди къзралым и гъунапкъэхэм шынагъуэ къытемыгъэхьэным Урысейр, ди Президент Путин Владимир Владимир и къуэр емызэшыжу зэрелэжьар, Донбасс щызэтеува щытыкІэ гугъур мамыр ІэмалхэмкІэ, политикэ Іэмалхэмкіэ дагъэкіыну ахэр зэрыхущіэ-

Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, ди псалъэр зэхахакъым. Иджыпсту псоми ІупщІу ялъэгъуащ Украинэм мы зэманым и тепщэхэр апхуэдэ гъуэгум теувэну зэрыхуэмеяр. Абыи къыщымынэу, Америкэм и Штат зэгуэтхэм, адрей къухьэпІэ къэралхэм къыщіагъэстурэ, абыхэм текі имыІэу зыхуагъэхьэзырырт зэгурымы-Іуэныгъэхэр къарукІэ дэгъэкІыным. Нобэми а къухьэпІэ къэралхэм Киев щытепщэхэр хуаунэт лъыгъажэ зауэм пыщІынырщ, икІэм-икІэжым - зэтекъутэ-

Ди къэралыр апхуэдэ щытыкІэм къызэрыхэкІын, бийр япэ къызэрыримыгъэщын нэгъуэщ Гэмал и Такъым, япэ зри- зэщ Гагъэу Гуащ сом мелард 51,1-рэ, нэгъэщу Донецкэ, Луганскэ цІыхубэ республикэхэм исхэм къащхьэщыжын, Урысейм езым и шынагъуэншагъэр нэгъэсауэ къызэригъэпэщын хуей хъуащ.

А мурадырщ зытрищІыхьар Украинэр къы і эщі эхыным теухуа дзэ операцэ хэха егъэкІуэкІыным хуэгъэзауэ ди Президент Путин Владимир Владимир и къуэм унафэ къыщищтэм. Дэ нэгъэсауэ дыдоІыгъ а унафэр, апхуэдэу ди къэралым и Іэтащхьэм абы къыщигъэува къэлэнхэр гъэзэшІэнымкІэ Урысейм ІэщэмкІэ ЗэщІэузэда и Къэрухэм зэф агъэк хэр.

Апхуэдэу къухьэпІэ лъэныкъуэм Іэщэ папщізу къищтащ экономикэ, финанс текъузэныгъэхэр. Абы къыдэкІуэу ди къэралым къращІылІащ зэи зыми имылъэгъуа информацэ зауэ.

Ауэ ди экономикэр зэуэзэпсэу зэтракъутэн абыхэм яхузэф Тэк Такъым. Социальноэкономикэ текъузэныгъэхэм къарикІуэнкІэ хъуным ирисондэджэрурэ, ди цІыхубэр зэкъуаудыни яхузэфІэкІакъым, уеблэмэ, ди цІыхухэр а псоми нэхъри нэхъ быдэу зэкъуагъэуващ. Нэхъыщхьэ дыдэр арщи, ди цІыхухэр сыт хуэдэ гугъуехьхэми япэщІэувэну хьэзырщ.

Иджырей зэманым псом хуэмыдэу мыхьэнэшхуэ и эщ ц ыхухэр властым и органхэм ирагъэкІуэкІ лэжьыгъэм, экономикэм и ІэнатІэм щыІэ щытыкІэм щыгъуазэ щІыным, апхуэдэу цІыхубэм я псалъэм зэпымыууэ щІэдэІуным.

Абы и лъэныкъуэкІэ, шэч хэмылъу, властымрэ цІыхубэмрэ я зэпыщІэныгъэхэр къызэгъэпэщынымкІэ къару нэхъыщхьэр Парламентым и депутатхэрш. Абы къыхэкІыу сэ мыхьэнэ хэха иІэу къэслъытащ фи пащхьэм сыкъыщыпсэлъэным икІи 2021 гъэм кърикІуахэм, 2022 гъэм, адрей зэман гъунэгъу къэкІуэнум текъузэныгъэхэм дыхэту дгъэзэщ эн хуей къалэнхэм щыгъуазэ фысщІыным.

Си лэжьэгъухэ, псоми фощ э ди къэралым и бий санкцэхэр япэкІи къагъэсэбэпу зэрыщытар. Ауэ дэ сыт щыгъуи тэмэму дэтхэнэ гугъуехьми дыкъыхокІ. Иджыри нобэрей гугъуехьхэр къызэрызэднэкІынум шэч къытесхьэркъым. АтІэми дэ Іэкіуэлъакіуэ дыхуэхъуащ коронавирус уз хъыщхьэ дыдэу къэлъытэн хуейщ козэрыцlалэм и лъэхъэнэм пыщlауэ щыlа видым и гугъуехьхэр къыщыкъуэкlам а гугъуехьхэр къызэнэкІыным икІи зыужьыныгъэ зэпіэзэрыт къызэгъэпэщыным. Абы и щыхьэтщ 2021 гъэм республикэм и в социально-экономикэ зыужьыныгъэр.

Илъэс кІуам, зэи къэмыхъуауэ, валовэ щІыналъэ продуктыр сом мелард 200-м щхьэпрыкіащ, зэкіэ къызэрабжамкіэ, ар сом меллард 205, 4-м нэсащ икІи 2020

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и гъэм елъытауэ проценти 102, 6-рэ мэхъу. ЩэхуакІуэхэм хурагъэша продукцэм, промышленностым и ІэнатІэм щызэфІастэкіа лэжьыгъэхэмрэ Іуэхутхьэбзэхэмрэ я уасэр сом мелард 54-м щ егъу.

ЕхъулІэныгъэ нэрылъагъухэр иІэщ агропромышленнэ комплексым. Мэкъумэш продукцэу сом мелард 68, 8-рэ и уасэ кърахьэліащ, иджыпсту зекіуэ уасэхэм япкъ иткіэ ар 2020 гъэм елъытауэ проценти 110-рэ мэхъу.

Апхуэдэу псынщІзу зиужьащ туризмэм и ІэнатІэм. Иужьрей илъэсым ди деж къакІуэ туристхэр зы мелуаным щхьэпрыкlащ, ар ковид уз зэрыцlалэр къэхъеиным ипэ ита 2019 гъэм елъытауэ процент 80-кІэ нэхъыбэщ. Хэхауэ къэзгъэлъэгъуэну сыхуейщ: илъэсищ хуэдиз япэкІэ мы Іэнатіэм валовэ щіыналъэ продуктым хилъхьар сом мелларди 2 хуэдизщ. Къызэрабжымкіэ, нобэ туризмэм и Іэнатіэм зэфіигъэк Іуэхутхьэбзэхэр сом меларди 10-м щІегъу, а Іуэхутхьэбзэхэм щІагъуж уасэхэр сом меларди 4 мэхъу. Ар хэлъхьэныгъэ хъарзынэщ икІи дэ къытІэрыхьэ налогхэр а ахъшэм къыхокІ. Сэ туризмэм и ІэнатІэм ди деж щІэгъэхуэбжьауэ зыщиужьу къызолъытэ. Шэч хэмылъу, апхуэдэ ехъуліэныгъэр къызэгъэпэщынымкіэ зыкъомкІэ сэбэп хъуащ экономикэм зегъэужьыным пыщІауэ дызыхэхуа дэкъузэныгъэ щхьэхуэхэр, ауэ зыхуэфащэ инфраструктурэр и зэманым зэтедмыгъэувауэ щытамэ, туристхэм загъэпсэхун папшіэ щэным. А Іуэхухэр къызэрагъэпэщ геопо- зыхуеину Іэмалхэр къахузэдмыгъэпэ литикэ мурад бзаджэхэм ятещ ыхьауэ – ар щатэмэ, ди деж апхуэдиз цыху къэк уэ-Урысейр къыжьэдэкъуэнырщ, къарууншэ нутэкъым, сыту жыпІэмэ, зыгъэпсэхуакіуэхэр зыхэплъыхьын нэгъуэщі щіыпіэ куэди Кавказ Ищхъэрэм щыІэщ.

Блэкіа илъэсым кърикіуахэм япкъ иткіэ капитал нэхъыщхьэм инвестицэу къыхугъуэщІу жыпІэмэ, 2020 гъэм елъытауэ проценти 104,5-рэ.

Илъэсым кърикІуахэм япкъ иткІэ розницэ сатур сом меларди 188-рэ, 2020 гъэм елъытауэ проценти 130-рэ мэхъу. ПщІэ Іэщэншэ щІыным икіи ар нацизмэм зыщіат Іуэхутхьэбзэу ціыхухэм сом мелард 36,7-рэ и уасэ хуащ ащ, ар 2020 гъэм елъытауэ проценти 120-рэ мэхъу.

Зи гугъу сщ а а бжыгъэ псоми ди бюджетыр куэдкІэ елъытащ, абыхэм, нэгъуэщі Іуэхухэм я фіыщіэкіэ бюджет іэнатІэм и зэпіэзэрытыныгъэр къызэтедгъэнэн тхузэфіэкіащ. 2021 гъэм кърикіуахэм япкъ иткІэ КъБР-и и республикэ бюджетым и хэхъуэхэр псори зэхэту сом мелард 51,9-рэ мэхъу, ар 2020 гъэм елъытауэ сом мелард 1,1-кІэ нэхъыбэщ. Мыхьэнэшхуэ иІэщ налогхэр, налогхэм химыубыдэу къыхэкІ ахъшэр сом мелард 1.7-кІэ, нэгъуэщІу жыпІэмэ, проценти 113-кІэ нэхъыбэ зэрыхъуам. Абы хеубыдэ хьэрчэт ІэнатІэ мыинымрэ курытымрэ къызэрагъэпэщ налогхэри. Дэ мызэ-мытІэу дытепсэлъыхьащ хьэрычэт ІэнатІэ мыинымрэ курытымрэ дазэрыдэ эпыкъуным, ахэр Іуэхум зэрытедгъэгушхуэным. Апхуэдэ лэжьыгъэм, зэрытлъагъущи, сэбэпынагъышхуэ кърикІуащ. Дауи, фІыщІэ яхуэфащэщ налог хэхъуэхэр нобэ Къэбэрдей Балъкъэр Республикэм и бюджетым къыхузэзыгъэпэщ хьэрчэтыщІэхэм. Республикэм езым къилэжьыж хэхъуэхэр сом мелард 13,7-м щІигъуащ. Республикэ бюджетым и хэщІхэр сом мелард 50,2-рэ мэхъу

Гугъуехь пыухыкІахэр щыІами, дэ тхузэфІэкІащ кредитор щІыхуэу зи пшыныжыгъуэ палъэр икхэр еттыжын, республикэм къытена къэрал щ ыхуэр аргуэру сом мелуан 360-кІэ дгъэмэщІэн. Мы Іуэхум и мыхьэнэр къывгурІуэн папщІэ къэзгъэлъэгъуэнщ: 2022 гъэм къэрал щіыхуэм проценткіэ дэ щхьэщыттыкіар сом мелуан 13-щ. Илъэси 3-4 япэкІэ а Іуэхум дэ сом мелуан 400-м щІигъу тедгъэкІуадэу щытащ. Иджы абы и лъэныкъуэкІэ къыдэдгъэхуа ахъшэм, апхуэдэу нобэ къэдлэжь хэхъуэхэм Іэмал псори къытхузэрагъэпэщ социальнэ къалэн инхэр дэдгъэкІынымкІэ. Мыбдеж нэахъшэ гъэтІылъыгъэр хуабжьу щІэгъэкъуэнышхуэ зэрыхъуар, дохутырхэм, адрей медицинэ лэжьакІуэхэм я улахуэхэм хэгъэхъуэнымкіэ, уз зэрыціалэм зэребэн хущхъуэхэмрэ Іэмэпсымэхэмрэ къэщэ-

(КІэухыр 2-нэ нап.).

Кавказ зауэр зэриухрэ илъэси 158-рэ зэрырикъум теухуа зэіушіэхэр егъэкіуэкІыныр зи пщэ дэлъ Къызэгъэпэщакіуэ гупым хэтхэр иджыблагъэ зэхуэсащ.

КЪБР-м и Іэтащхьэм и Администрацэм и УнафэщІ Къуэдзокъуэ Мухьэмэд и деж я пшыхь щекІуэкІынущ. щызэхуэса къулыкъущІэхэмрэ жылагъуэ лэжьакІуэхэмрэ тепсэлъыхьащ накъыгъэм и 20 – 21-хэм Адыгэхэм я щыгъуэ-щІэж махуэм епха **11-рэ дакъикъэ 30-м** пэкІум Іуэхугъуэхэр Налшык къалэ щІидзэнущ. ЦІыхухэр щызэрыщекіуэкіынумрэ щіыкъызэрыщызэрагъэпэщынумрэ. Ар зэрекІуэкІыну щІыкІэр дунейм щыщыІэ щытыкІэ гугъур къэлъытауэ яубзыхуаш КъызэгъэпэщакІуэ гупым хэтхэм. Абы щыгъуазэ фыхудощІ:

Адыгэхэм я щыгъуэ-щІэж махуэр зэрекІуэкІынур Накъыгъэм и 20-м сыхьэт Балъкъэр Республикэм и фэеплъ пшыхьхэр къыщы- жын Ищхъэрэ (Къуэнхьэблэ)

18-м Кавказ зауэм хэкlуэдахэм я фэеплъ Псэ жыгым деж «Си Хэку, си уэрэд» фІэщыгъэр зиІэ, адыгэ уэрэдыжьхэм

Сыхьэт 20-м абдеж шэху уэздыгъэхэр щыщІагъэнэнущ, жьэрымэ щагъэунущ. Накъыгъэм и 21-м сыхьэт зэхуэсынур Псэ жыгым дежщ. Сыхьэт 12-м дунейм адыгэу тетыр зы дакъикъэкІэ щыгъуэ-

Сыхьэт 12-рэ дакъикъи 10-м фэеплъым удз гъэгъахэр тралъхьэнущ. Сыхьэт 13-м Къэбэрдей-

Лъэпкъ музейм адыгэ дунейм зэрагъэпэщынущ Къэбэрдейи теплъэгъуэхэр, лъэпкъым и Балъкъэрым и щІыналъэхэблэкІа гъащІэм щыщ Іуэху- ми. Апхуэдэу мы махуэ зэкІэгъуэхэр ди нэгу къыщІэзы- лъыкІуэхэм щІэныгъэ щызгъэувэж Ачмыжь Фатіимэ и рагъэгъуэт сурэт гъэлъэгъуэныгъэр къы- псоми зэlущlэхэр, щызэlуахынущ. «Блэкlам и хъурейхэр», дерс зэlухахэр ныбжьхэр» - аращ зэреджэр щызэхашэнущ. Зауэр зэрыуилъэсищэкіэ екіуэкіа зауэм выіэрэ илъэси 158-рэ зэрыризи хэкурэ зи лъэпкъхэм я къум ирихьэлІэу еджапІэхэм щхьэхуитыныгъэрэ щіэзэууэ тхыдэтххэр, къэхутакіуэхэр,

гъэлъэгъуэныгъэм. А махуэ дыдэм Лъэпкъ му- гъэхэр щекіуэкіынущ. зейм и гъэтІылъыгъэхэм щыщ

ІуэхущІапІэхэм хэкіуэда ди адэжьхэм я фэе- хамэщі къикіыжу зи адэжь плъу Фатіимэ утыку кърихьэ лъахэм къекіуэліэжахэр ирагъэблэгъэнущ, зэпсэлъэны-

Щыгъуэ-щІэж махуэм ирипасэрей адыгэ Іэмэпсымэхэм хьэлІэу щІыналъэхэм щекІуэя гъэлъэгъуэныгъи щыІэнущ. кІыну Туэхугъуэхэм ящыщу я Кавказ зауэм хэкІуэдахэм я гугъу щІыпхъэщ Къулъкъу-

къуажэм гъуазджэм щыхуагъасэу дэт еджапІэм, Къып Мухьэмэд и цІэр зезыхьэм лъэпкъ ІэщІагъэхэмкІэ гъэлъэгъуэныгъэ къызэрыщызэ-«Іэнэ рагъэпэщынур, Анзорей къуажэм ЩэнхабзэмкІэ и унэм адыгэ уэрэдыжьхэм я пшыхь зэрыщрагъэкІуэкІынур.

> Накъыгъэм и 21-м къыдэкІынущ Адыгэхэм я щыгъуэ-щІэж махуэм теухуа тхыгъэхэр щызэхуэхьэса «Адыгэ псалъэ» (Налшык), «Адыгэ макъ» (Мейкъуапэ), «Черкес хэку» (Черкесск) газетхэм я номер зэхэтхэр.

> > ЩХЬЭЩЭХУЖ Инал.

adyghe@mail.ru apkbr.ru adyghepsale.ru smikbr.ru 💌 Адыгэ Псалъэ 🖸 Адыгэ Псалъэ ANUIS MANUES

Зыхуэдгъэувыжа къалэн псори зэрытхуэгъэзэщіэнур си фіэщ мэхъу

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап.)

Бюджетыр ахъшэкІэ къызэрызэгъэпэщар зэпымыууэ зэрефіакІуэм къыхэкІыу социальнэ къэлэн куэд дэдгъэкІын тхузэфІэкІащ.

Социально-политикэм и ІэнатІэм хиубыдэу республикэм ича лъэбакъуэ нэхъыщхьэхэм ящыщш бюджет ІэнатІэм щылажьэхэм я улахуэр 2021 гъэм шыщхьэуІум и 1-м щегъэжьауэ проценти 10-кІэ зэрыхагъэхъуар. Бюджетым и ахъшэу а Іуэхум лейуэ сом мелуан 504,5-рэ хуаунэтІащ. Псори зэхэту ику иту цІыхухэм зы мазэм къалэжь ахъшэр сом 31679-м нэсащ икІи 2020 гъэм елъытауэ проценти 4,9-кІэ нэхъыбэ хъуащ. Псом хуэмыдэу мыхьэнэшхуэ иІэщ республикэм щыпсэу дэтхэнэ зы цІыхуми и хэхъуэр сом 22016-м щегъэжьауэ сом 25824-м зэрынэсам.

Мыбдеж къыщыгъэлъэгъуапхъэш къышІэкІым тешІыхьауэ цІыхухэм къаІэрыхьэ хэхъуэр нэхъыбэ зэрыхъу псынщІагъэр проценти 109,3-рэ 2021 гъэм зэрыхъуар. А бжыгъэр къэралым щынэхъыфІхэм ящыщщ. Апхуэдэу хуэмыщіауэ псэухэр процент 24,2-рэ хъууэ щытамэ, иджы ар процент 18,2-м нэсу къедгъэхын тхуэзэфІэкІащ. Ари къэралым и субъект нэхъ пэрыт дыдэхэм яхузэфіэкіам къызэрыкІэрыху щІыІэкъым. Улахуэм зэрыхэхъуари, социальнэ дэ-Іэпыкъуныгъэхэм ину зэрызаужьари, нэгъуэщІ Іуэхухэри республикэм къыщагъэсэбэпащ ипэжыпіэкіэ нэхъ хуэмыщіауэ щытхэм зэрызыщІагъэкъуэным хуэунэтІауэ.

Гулъытэ хэха игъуэтащ республикэм щыпсэу дэтхэнэ социальнэ гупми зыщІэгъэкъуэным. Блэкla илъэсым къриубыдэу ди щІыналъэм исхэм псоми зэхэту къаlэрыхьэ пенсэр сом меларди 2-рэ мелуан 55-кІэ нэхъыбэ хъуащ. Къэралым къыбгъэдэкІ ахъшэ дэ-Іэпыкъуныгъэ къаІэрыхьащ сабий мини 169-рэ зэрыс унагъуэу мини 119,5-м щІигъум. А дэІэпыкъуныгъэм трагъэкІуэдащ сом миларди 9-рэ мелуани 100-рэ. Зэ тыгъуэу е мазэ къэс ят дэІэпыкъуныгъэу федеральнэ, щІыналъэ хабзэ мардэхэм япкъ иткІэ къызэрагъэпэщхэри ирикъуу цІыхухэм яІэры-

2021 гъэм нэхъ мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхуу республикэм къыпэщы-Іэнатіэхэмкіэ къызэгъэпэщыныр. Къэгъэлэгъуапхъэщ а къалэным мыІейуэ дызэрехъулІар. Лэжьапроцент 16,7-м нэсу щытамэ, гъэм нырщ. и кІэухым ар проценти 2,5-м нэсу къекТуэтэхащ. Мыбдеж къыщыгъэлъэгъуапхъэщ илъэсым и пэщІэдзэр коронавирусым и гуащІэгъуэм зэрырихьэлІар. Предприятэхэм ящыщ куэд зэхуащІыжырт, куэдым я лэжьыгъэр къызэтрагъэувыІэрт, абы къыхэкІыу лэжьапІэншэу къанэхэр учётым увын хуей хъурт. Ауэ узым и гуащІэгъуэ зэманыр блэкІа нэужь лэжьапІэ ІэнатІэхэр республикэм щызэтеу-

НэгъуэщІ зы Іуэхуи щІызгъужыну сыхуейт, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм исхэм я бжыгъэр нэхъыбэ хъуащ. Сэ абы мыхьэнэшхуэ иІэу къызолъытэ. Пэжщ, статистикэ бжыгъэ нэгъэсахэр зэкІэ къатакъыми, зэкІэ япэ дилъэдэнкъым, ауэ зэкІэ къызэрыдбжымкІэ, республикэм исхэр нэхъыбэ

Іэпхъуэшапхъуэхэм я Іуэхур. Дэ куэдым зыкъытхуагъэзащ, цІыхухэм я бжыгъэм зэрыкІэрыхур я фІэщ мыхъуу икІи абы и щхьэусыгъуэм щІэупщІэу. Абы теухуауэ мыпхуэдэ бжыгъэхэр къэбгъэлъэгъуэну ирикъунщ. Илъэси 10 япэкІэ республикэм исхэр цІыху 5548-кіэ, 2017 гъэм - ціыху 2397-кіэ нэхъ мащІэ хъуащ. Мы Іуэхум 2021 гъэм зихъуэжащ икІи республикэм щыпсэухэр цІыху 250-кІэ нэхъыбэ хъуащ. Сэ абы икъукІэ мыхьэнэшхуэ иІэу къызолъытэ.

ди нэІэ зытедгъэтахэм ящыщщ лъэпкъ проектхэр. Ахэр гъэзэщІэным нэгъабэ сом меларди 8,6-рэ, 2020 гъэм елъытауэ сом меларди 2-кІэ нэхъыбэ, хухахащ.

ЩІыналъэ мыхьэнэ зиІэ проектхэм хиубыдэу лэжьыгъэшхуэ зэфіагъэкіащ социальнэ іуэхущіапіэхэр ухуэнымкіэ, ахэр къэгъэщІэрэщІэжынымкІэ, капитальнэу зэгъэпэщыжынымкІэ, апхуэдэу жылагъуэхэр зэlузэпэщ щІынымкІэ. Зэрыщыту къапщтэмэ, Іуэхущіапізу 500 хуэдиз яухуащ е зэрагъэпэщыжащ икІи абыхэм сом меларди 4,2-рэ трагъэкІуэдащ. Абыхэм хиубыдэу школыщ Тэхэр ящіащ, къуажэ курыт еджапізу 17-м спорт залхэр къыщызэlуахащ, Бахъсэн Ипщэ къуажэм, Звёзднэ посёлкэм сабий садхэр дащІыхьащ, Дзэлыкъуэдэс къуажэм дащІыхь щэнхабзэ унэр нагъэсыжащ, ахэр иджыпсту зэкІэ къэзгубзыгъыжхэщ. Абыхэм нэмыщі аргуэру щэнхабзэ унэу 8 зыхуей хуагъэзащ, спорт комплекс зыбжанэ къызэјуахащ. Зэјузэпэщ ящіащ ціыху куэд щызэхуэс

Іуэху инхэр щрагъэкІуэкІащ гъуэгу ухуэныгъэм и ІэнатІэм. Апхуэдэ лэжьыгъэхэр къыщызэрагъэпэщащ щІыпІи 183-м. Хэхауэ къару нэхъыбэ хуаунэтІащ Прохладнэ - Елъхъуэт автомобиль гъуэгур капитальнэу зэгъэпэщыжызэрагъэпэщыжащ

гъуэгуу километр 235-м щІигъу. Абыхэм ящыщу километр 70-м жэщ уэздыгъэхэр щыф адзаш. А псори экономикэм зегъэужьынымкІэ сэбэп мэхъу, нэхъыщхьэ дыдэр арщи - гъуэгухэм къыщыхъу гузэвэгъуэхэр нэхъ машІэ яшІ. Сэ быдэу си фІэщ мэхъу гъуэгу ухуэныгъэр адэкІи къызэрамыгъэтІэсхъэнур. Зэрыщыту къапщтэмэ, ди гъуэгу фондым, апхуэдэу федеральнэ центрым къыбгъэдэк субсилиехэм япкъ иткіэ нэгъабэ гъуэгухэр егъэфіэкіуэным сом меларди 3,2-рэ трагъэкІуэдащ.

ПщІэ зыхуэсщІ си лэжьэгъухэ! Шэч хэмылъу, мы гъэмрэ илъэс гъунэгъухэмрэ ди дежкІэ икъукІэ гугъуу зэрыщытынур щІэдбзыщІын щыІэкъым. Дэ ди лэжьыгъэхэр къызэдгъэпэщын хуей хъунущ ди къэралым къращІылІа экономикэ текъузэныгъэ гуащІэхэм я лъэхъэнэм.

«Социально-экономикэ зэпІэзэрытыныгъэр къызэгъэпэщынымрэ Урысей Федерцэм и цІыхухэм къашхьэшыжынымкІэ зэфІэгъэкІыпхъэхэм я ІуэхукІэ» ди къэралым и Президентым къыдигъэкlа Указыр гъэзэщІэн мурадкІэ Урысейм и Правительствэм иубзыхуащ санкцэхэр нэхъ хэхауэ зэран зыхуэхъуа ІэнатІэхэр. ИпэжыпІэкІэ зы Іэнатіи къэнакъым лъэпощхьэпо гуэрхэм хэмыхуауэ икІи гугъуехь пыухык ахэр къызэринэкІын хуэмейуэ.

А текъузэныгъэхэр къызэнэкІыным хуэунэтІа Іуэху нэхъыщхьэхэр ягъэбелджылащ - абыхэм ящыщщ экономикэм и зэпІэзэрытыныгъэр къызэгъэпэщыныр, лэжьапІэ ІэнатІэхэм я бжыгъэхэм кІэрымыгъэхуныр, цІыхухэм ядэІэпыкъуныр. А Іуэхум- гугъуехьхэм хэхуа цІыхухэм защІэгъэкъуэным, псэуныгъэм и лъэныкъуэкІэ нэхъ мыхьэнэшхуэ зиІэ хьэпшыпхэмрэ ерыскъыпхъэхэмрэ я уасэр зэтеІыгъэным Президентым гулъытэ хэха хуищІащ.

Яубзыхуа а къалэнхэр гъэзэщ энымкІэ лэжьыгъэхэр тэмэму зэблагъэкІын папщІэ федеральнэ ІэнатІэм къыщызэрагъэпэщащ санкцэхэм я лъэхъэнэм урысей экономикэм и зэпІэзэрытыныгъэр гъэбыдэнымкІэ Правительствэм и комиссэ. Ди деж а мурадхэм папщІэ республикэм зэзыгъэуІу и штаб къыщызэрагъэпэщащ, лэжьыгъэм и унэтІыныгъэ нэхъыщхьэхэм зи нэІэ тезыгъэтыну оператахэм ящыщщ цІыхухэр лэжьапІэ тивнэ штабу 4 щаубзыхуащ. Абыхэм я къалэныр экономикэм и ІэнатІэм къыщыхъу зэхъуэкІыныгъэхэм кІэлъыплъынырщ, лэпіэншэу ятхауэ щыта ціыхухэм я жьыгъэхэр зэблэмыгъэунымкіэ бжыгъэр 2021 гъэм и пэщіэдзэм зыхуэфащэ хэкіыпіэхэр убзыхущегъэжьауэ худи 6,7-кІэ нэхъ ма- нырщ икІи ахэр я лъабжьэу гугъущіз ящіащ. Илъэсым и пэщіздзэм ехь нэхъ инхэм хэхуа предприялэжьапІэншэу учётым ягъэувхэр тэхэм, ІэнатІэхэм ядэІэпыкъу-

> Урысейм и Президентым и УказымкІэ Урысей Федерацэм и субъектхэм я Іэтащхьэхэм иратащ дэтхэнэ шіыпіэми шыіэ шытыкіэм, экономикэм зэрызихъуэжым тещІыхьауэ унафэхэр и зэманым хъун хьэпшыпхэмрэ ерыскъыпкъащтэнымкІэ полномочиехэр. КъыхэзгъэщхьэхукІыну сыхуейщ: щытыкІэм сыт хуэдэу зимыхъужми, дэ къарууэ диІэр етхьэлІэнущ Урысей Федерацэм и Президентым къигъэув къалэнхэмрэ пщэрылъхэмрэ нэгъэсауэ гъэзэщІэ-

Иджыпсту къалэн нэхъыщхьэ дыдэр цІыхухэм защІэгъэкъуэнырщ. Абы хүзүнэт ащ зи ныбжыыр илъэси 8-м щегъэжьауэ илъэс 17-м нэс сабийхэм мазэ къэс ахъшэ яхухэхыным теухуауэ федеральнэ ІэнатІэм къыщащта унафэр икІи ар накъыгъэм и 1-м щІадзауэ ягъэзащІэ. А унафэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыщ унагъуэу мин 63,5-рэ къызэщІеубыдэ икІи абыхэм псори зэхэту сом меларди 7,5-рэ хуха-

Абы къыдэкІуэу зэман гъунэгъум къэралым и Правительствэм къищтэнущ ціыхур псэун папщіэ щымыізу ягъэзащіэ. «Телеменэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ахъшэм, нэхъ мащІэ дыдэу ят улахуэм, апхуэдэу бюджет ІэнатІэм щат улахуэхэм хагъэхъуэным теухуа и

Шэч хэмылъу, абыхэм сэбэпынагъышхуэ яІэнущ цІыхухэм я псэукіэр нэхъ икіэ мыхъунымкіэ. Ауэ дэ нэхъри зедгъэубгъун хуейщ псэуныгъэ и лъэныкъуэкІэ гугъуехь хэхуахэм пыухыкаауэ зэрадэІэпыкъу щІыкІэм, апхуэдэу тхьэмыщкіагъэр къызэнэкіыным хуэунэтІа лэжьыгъэм. Ар ди Президентым субъектхэм я унафэщІхэм ди пащхьэ къригъэува Іуэхущ икІи

дэ ар нэгъэсауэ дгъэзэщ энущ. Нэгъабэ дэ тхузэфІэкІащ цІыхухэр лэжьапІэкІэ къызэгъэпэщынымкІэ къызбгъэдэхуэхэр дгъэзэщІэн. Иджы нэхъыщхьэр - а Іуэхур щІэгъэбыдэнырщ икІи нэгъуэщІ щІыналъэхэм къыщащэхуу щыта продукцэр ди деж къыщыщІэгъэкінным и лъэныкъуэкіэ Іэмалу щыІэр къэгъэсэбэпынырщ. Ар лэжьапіэ Іэнатіэхэр хъумэнымкій, лэжьапІэ ІэнатІэщІэхэр къызэІухынымкІи сэбэп хъунущ. Мис апхуэдэ лэжьэкІэм тету заужьыным дэ ІуэхущІапІэхэри бизнесри зэрытедгъэгушхуэным дыхущІэ-

Шэч хэмылъу, нобэ дэ ди зэфіэкі нэхъыщхьэр зыхуэгъэзауэ щытын хуейр хамэ къэралхэм я текъузэныгъэхэм я лъэхъэнэм экономикэм зегъэужьынырщ. Абы папщІэ, псом япэу, дэ Іэмал зэриІэкІэ нэхъ нэгъэсауэ тегъэщіапіэ тщіынущ хьэрычэтыщІэхэм я жэрдэмхэмрэ ди ціыхухэм я жыджэрагъымрэ.

БлэкІа илъэсым кърикІуахэм япкъ иткіэ хьэрычэт Іэнатіэ мыинхэмрэ курытхэмрэ я субъектхэм я дощ ик и зэпымыууэ япэ идогъэщ автомобиль Реестр зэгуэтым къызэрыщагъа-

лъэгъуамкіэ, хьэрычэт Іэнатіэ мыинымрэ курытымрэ я ІуэхушІапіэхэр проценти 7,2-кіэ нэхъыбэ хъуащ (ахэр псори 19144-рэ мэхъу, абыхэм яшышу 13965-р щхьэзакъуэ хьэрычэтыщІэрщ, хьэрычэт Іуэхущіапіэ мыинхэмрэ курыт

хэмрэ 5179-рэ мэхъу). Я щхьэ зэрапІыжын ІэнатІэ къызэрагъэпэщу зи статусыр езыгъэтха икіи «Іэщіагъэм къыпэкіуэ хэхъуэм техуэ налог» хабзэ хэхам тету налог зыт цІыхухэм я бжыгъэр нэгъабэ хуэди 8.7-кІэ нэхъыбэ хъуащ икІи ахэр 13689-м нэсащ. Нобэм ирихьэл эу а хабзэм тету лажьэхэр цІыху мин 30-м щІегъу.

Хьэрычэт ІэнатІэ мыинхэмрэ курытхэмрэ я субъектхэм, апхуэдэу я щхьэ зэрапІыжын ІэнатІэ зэзыгъэпэща цІыхухэм нэгъабэ псори зэхэту щІыхуэу сом мелуан 69,4-рэ иратащ. ШэсыпІэ фондым абыхэм папщІэ псори зэхэту сом мелуан 279,3-рэ къызэрык шэсыпіэ тхылъу 39-м іэ щіидзащ.

Иджыпсту япэ игъэщыпхъэ лэжьыгъэхэмкІэ къэралым и Правительствэм зэхилъхьа планым ипкъ иткІэ бизнесым зыкъомкІэ худачыхынущ, апхуэдэу ІэнатІэ щхьэхүэхэм налогхэр зэман пыухыкіакіэ щхьэщахынущ. Хьэрычэт Іэнатіэ мыинхэмрэ курытхэмрэ кредитхэмкіэ защіэгъэкъуэным хуэгъэза планым ипкъ иткІэ, vнэтІыныгъэ шхьэхvэхэмкІэ зэпыудауэ, псори зэхэту сом меларл 800 хуэдиз шІыхуэу иратынущ. Ди предприятэхэм финансхэмкІэ дадэІэпыкъун папщІэ дэ а хэкІыпІэр Іэмал зэриІэкІэ нэхъ нэгъэсауэ къэдгъэсэбэпыну ди мурадщ.

Мыбдеж дэ къаруушхуэ зэщІэдгъэvlvэн хуейщ нэгъуэщI къэралхэм кърашу щыта продукцэм пэхъэхэмрэ ди деж къыщыщіагъэкІыным хуэгъэза проектхэр гъэзэшІэным. Инвестицэ шытыкІэр егъэфІэкІуэным, цІыхухэм я жэрдэмымрэ жыджэрагъымрэ къэІэтыным и лъэныкъуэкІэ Парламентымрэ Правительствэмрэ тэмэму къыддэлэжьэну сашогугъ.

ДызыхуэкІуэ лъэхъэнэм гулъытэ хэха хуэтшІынуш экономиэм и ІэнатІэ нэхъыщхьэхэм, псом япэу промышленностым - дэІэпыкъу-

Нэгъабэ лэжьыгъэ пыухык ахэр ирагъэкІуэкІаш Тырныауз и вольф рам-молиблен кънцијахыпјам металлургием и комплекс щызэтегъзувэжынымкІэ проектыр гъззэшІэным хуэунэтІауэ. А проектыр хагъэхьаш 2030 гъэм нэсыху Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округым зегъэужьыным теухуауэ къашта стратегием. А стратегиер ягъзува зэманым тету икІи къыкІэрыху ханика», «Севкаврентген-Д» предприятэхэм, апхуэдэу промышленность псынщіэм и Гуэхущіапіэхэм къыщ агъэк продукцэр и куэдагъкІи и ліэужьыгъуэкіи нэхъыбэ

ДызыхуэкІуэ лъэхъэнэм дэ ди мурадщ предприятэхэм я зэфІэкІым зегъэубгъунымкІэ лэжьыгъэхэр щІэдгъэхуэбжьэну икІи абы папщіэ дызыхуеину ресурсхэр къызэщіэдгъэуіуэну. Федеральнэ ІэнатІэм къышашташ экономикэм и дежкіэ мыхьэнэ хэха зиіэ предприятэхэм ядэ|эпыкъчным хүэүнэтІа унафэ. Ди республикэм щыщу апхуэдэ предприятэхэм хагъэхьаш «Тэрчалмаз» заво дымрэ «Воентекстильпром» Іуэху щіапіэмрэ. Апхуэдэу экономикэм и дежкіэ мыхьэнэ хэха зиіэхэм хамыгъэхьа ІуэхушІапІэхэм дэІэпыкъун папщТэ Урысейм и Правительствэм сом мелард 550-рэ къиутІыпщынущ. Зи гугъу тщІы предприятэхэм хуэдэу ди деж 18 щыІэщ. Дэ федеральнэ центрым лъэјукіэ зыхуэдгъэзащ абыхэм дэІэпыкъуныгъэу ахъшэ пыухыкІа къахуэутІыпщыным теухуауэ икІи мы Іуэхур дэдгъэкІыфыну догугъэ. А псоми къадэкІуэу Урысей Федерацэм и Правительствэм бизнесым зышІэгъэкъуэным, абы хиубылэу МСП-банкым и ахъшэкІэ Кавказ Ишхъэрэ федеральнэ округым и бизнесым дэІэпыкъуным теухуауэ накъыгъэм и 16-м унафэ шхьэхүэ къишташ. Дэ абы дыхэтынущ икІи абы и фІыщІэкІэ ди предприятэхэм защіэдгъэкъуэным и мызакъуэу, ІуэхущІапІэщІэхэри къызэјутхыфынущ.

Дэ сыт щыгъуи гулъытэ хэха хуреспубликэм и мэкъумэш хозяйствэр. 2021 гъэм ди агропромышленнэ комплексым дэІэпыкъуным икІи къуажэ щІыналъэхэм зегъэужьыным къэрал ахъшэу текІуэдар сом меларди 2,5-рэ

КуэдкІэ абы и фІыщІэщ а ІэнатІэм къыщалэжь мэкъумэш продукцэм фейдэшхуэ къызэрытхуи-

ПхъэщхьэмыщхьэхэмкІэ ди республикэр Урысей Федерацэм щыпашэщ. 2021 гъэм пхъэшхьэмыщхьэрэ мэракіуэ лізужьыгъузу тонн мин 535,5-рэ щІыналъэм къыщагъэкlащ. Ар 2020 гъэм диlам ебгъапщэмэ, проценти 103-рэ мэхъу. АдэкІи мы Іуэхум зедгъэужьынущ. КъищынэмыщІауэ, хадэхэкІхэм-

кіи ехъуліэныгъэфіхэр диіэщ. Шэджэм районым гектари 100 къызэщІэзыубыдэ хуабэщ щаухуэн щадзащ. Абы хадэхэк хэр илъэс псом щагъэкІыну Іэмал яІэнущ. А Іуэхум текІуэдэнущ сом мелард 22,5-рэ.

Псы щІэгъэлъэдэнми псынщІэу зеужь. Нэгъабэ щІы гектар мини 9,3-рэ псы зэрыщІагъэлъадэ Іэкъызэрагъэпэщащ. малхэмкІэ Гъавэрэ джэш лІзужьыгъузу тонн мелуан 1,2-рэ Іуахыжащ (2020 гъэм ебгъапщэмэ, проценти 107,8рэ мэхъу).

2022 гъэм къэралым мэкъумэш ІэнатІэм зыщІигъэкъуэнущ сом меларди 2,3-кІэ. Мы илъэсым и кІэ пшІондэ а бжыгъэм хэдгъэхъуэфынущ - Урысейм и Правительствэм мэкъумэш ІэнатІэм зыщІэгъэкъуэным хухихым зэрыдыщ игъунур къэтлъытэмэ.

Мы гъэм пхъэщхьэмыщхьэ хъумапІэу 5-м лэжьэн шІадзэнуш. Проект псоми ди нэІэ тетщ, зыри лъэныкъуэ едгъэзынукъым.

Къыхэзгъэщынут щІы гектар мини 10-м псы щагъэлъадру зэрыхъунур. Шэч хэмылъу, ар щхьэпэнуш гъавэ бэв кърахьэлІэным. Мы зэманым ди къэралым къыпагъэува санкцэхэр къэплъытэмэ. мэкъумэш Іэнатіэм и Іэмалхэр дегугъуу къэдгъэсэбэпын хуейщ къыщ игъэк Іыр нэхъыбэ щ Іынырщ зи гугъу спітыр.

Гугъэшхуэхэр идопх ухуэныгъэми. Нэгъабэ псэупізу яухуар проценти 102-кіэ ягъэзэщіащ, илъэсым къриубыдэу яухуащ метр зэбгъузэнатІэ мин 514,4-рэ.

Мы гъэм ухуэныгъэ лэжьыгъэшхуэхэр къытпэщылъщ. 2022 гъэм социальнэ мыхьэнэ зи о ухуэныгъэ 70-м щІигъу яухуэнущ, щІ́эуэ яублэми кърагъэжьахэм пащэми. Дэфтэрхэм къызэрыщыгъэлъэгъуамкіэ, дэтхэнэ зыми текіуэдэнущ сом мелуан 50-м къыщыщІэдзауэ сом меларди 2-м нэс. Къэбгъэлъагъуэмэ, мы гъэм унэ метр зэбгъузэнатІэ мин 528,5-рэ духуэну ди мурадш.

Мы махуэхэм «Восточный» хьэблэщІэм и проектыр утыку къитхьэнущ. Абы псэупізу метр зэбгъузэнатІэ мелуан къызэщІиубыдэнущ. Зэрыхуэдгъэфащэмкіэ, экономикэм къыхуихьынур мелард 40-м ноблагъэ. Нэхъ и пэкІэ а хьэблэм зэрызедгъэужьын Іэмал диІакъым. Нобэ лъэпощхьэпо псори къызэднэкаш ики «Стимул» программэм ипкъ иткlэ, районыщІэр коммуникацэхэмкІэ

къызыдогъэпэш, школ шыдоухуэ. Къэралым дыщыяпэу, илъэсит піалъэ иджыри диіэми, жьы хъуа vнэхэм къызэрышlагъэlэпхъvкl программэм къышыгъэлъэгъуахэр зэф эдгъэк ащ. Цыху 1029-рэ пэш 393-м къыщІэдгъэІэпхъукІащ. Абы и фІыгъэкІэ иджы иужь дихьэфынущ 2017 гъэм щІышылэм и 1-м къышышІэдзауэ 2021 гъэм шІышылэм и І пшІондэ жьы хъуауэ къалъыта унэхэм къышІэдгъэІэпхъукІыным. Апхуэдэу цІыху 1823-рэ vнэшІэхэм гъэІэпхъуэныр къытпэшылъщ.

Мылъку хухыдох псыр зырижэ бжьамийхэр зэгъэпэшыжынымрэ зыгъэкъабзэ ухуэныгъэхэмрэ елэ-

жьыным. ГазкІэ къызэгъэпэщыным теухуауэ Урысей Федерацэм и Президентым и пшэрылъыр дгъэзэшІэн папщІэ, къуажи 133-м щыдгъэбелджылащ ар зимыІэ унагъуэ 1122рэ. 2021 гъэм газыр зэрыкІуэ бжьамийхэр унагъуэ 354-м я куэбжэпэм нэс ирашэлаш. 2022 гъэм и кІэм мы Іуэхум ехьэлІа лэжьыгъэ псори зэфіэдгъэкіынущ. Си фіэщ мэхъу ціыхухэм я дежкіэ мыхьэнэшхуэ зиіэ а лэжьыгъэр піалъэ зыхуэдгъэувыжам къыдэхъулІэну.

Къызэрыхэзгъэщащи, гъуэгу-

хэм ехьэл ауэ лэжьыгъэшхуэ едгъэкІуэкІащ нэгъабэ.

Мы гъэми а Іуэхум пытщэнущ, республикэм и гъуэгухэр егъэфІэкіуэным тедгъэкіуэдэнущ сом мела́рди 4,2-м щІигъу.

Зыхуей хуэдгъэзэнущ Шэджэм ЕтІуанэ - Булунгу гъуэгу Іыхьэр. Апхуэдэ лэжьыгъэхэр щедгъэкlуэкіынущ къуажэхэм я щіы іыхьэу иджыри 10-м. Дызэрыт илъэсым зэдгъэпэщыжыну автомобиль гъуэгухэр псори зэхэту километри 170-рэ мэхъу.

Москва и правительствэм нэгъабэ зыкъытщІигъакъуэри, автобус 35-рэ къытІэрыхьащ, хуэмурэ пыдощэ цІыхухэр къезышэкІ транспортыр щіэкіэ зэтхъуэкіы-

КИФЩІ-м и зыужьыныгъэм геухуа программэм хагъэхьащ «Налшык» аэропортым зэрызэрагъэпэщыжынум и проектыр. Кхъухьлъатэхэм я рейсхэм кіэрымыхуныр тхузэфіэкіащ, уеблэмэ абыхэм я бжыгъэм хэдгъэхъуэну ди мурадщ.

Туризм и лъэныкъуэкІэ Іуащхьэмахуэ лъапэ зэрызедгъэужьынум дыхущІэкъунущ: кІапсэ гъуэгущІ у 6, бгы лыжэ къэжыхыпІ у 19, нэгъуэщІ ухуэныгъэхэм псоми зэхэту сом мелард 15,2-рэ яхьы-

КъищынэмыщІауэ, «Ищхьэ Гуэл шхъуантіэхэр», «Шэджэм», «Чегет» зыгъэпсэхупІэхэм я проектхэр гъэзэщІэным пытщэнущ, дыпылъынущ «Налшык курортым» нэхъри зедгъэужьыным. Налшык хьэщІэщхэр щыухуэнымрэ псыежэх Іуфэр зэlузэпэщ щіынымрэ ехьэліа инвестицэ Іуэхухэми адэкІэ и ужь дитынущ.

Гулъытэ хэха иджыпсту худощ бжыгъэ технологиехэм. 2021 гъэм а Іэмалым пытщІащ ІуэхущІапІэ 78-рэ. Иужьрей илъэсищыр къапштэмэ - социальнэ мыхьэнэ зиІэ ІуэхущІапІэу 187-рэ.

2023, 2024 гъэхэм республикэм и школхэр псори зы щапхъэм тет бжыгъэ стандартым хуэдгъэкІуэн папщіэ, Урысейм Бжыгъэхэмкіэ и министерствэм зэгурыІуэныгъэ етщіыліащи, сом мелуан 308-рэ щхьэхуэу къытхуаутІыпщынущ.

Лэжьыгъэхэр идогъэкІуэкІ зэпимыуду лажьэ бжыгъэр Налшык къалэм къыщызэгъэпэщыным ехьэліауэ. Щхьэхуэу фіыщіэ хуэсщІыну сыхуейщ Урысейм и Сбербанкым и правленэм и унафэщі Греф Герман а Іуэхур къызэрыддиІыгъым папщІэ. Къапщтэмэ, мы Іуэхум япэу елэжьын щІэзыдзахэм ди щІыналъэр

ящыщщ. Мы зэманым Іуэхум хэзыщІыкІхэм я гъусэу, догупсыс технологие лъагэхэм я парк къызэрызэдгъэпэщынум. Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым лэжьэн щыщіидзащ компьютер технологиехэмрэ цІыхум хуэдэу гупсысэф системэхэмкІэ инсти-

Ди къэралым къыпагъэува санкцэхэм дазэрыпэщІэт Іэмалхэм ящыщу ІТ-ІуэхущІапІэхэм я хэхъуэм щхьэщатык налогыр илъэсищкіэ Іуахащ, апхуэдэуи проценти 3 мынэхъыбэ зытехьэ кредит иратынуш, хуэгъэкІуатэ ипотекэ кредитхэр - проценти 5-кІэ. Сызэреплъымкіэ, апхуэдэ Іэмалхэм дэри зыгуэрхэр тхудэщІыгъунущ.

ПщІэ зыхуэсщІ депутатхэ! НэхъапэкІэ къэмыхъуа санкцэ щытыкІэ ткІийхэм емылъытауэ къытпэщылъ илъэсхэм ди къалэн нэхъыщхьэр зэрыщытауэ къонэж ар цыхухэм я псэукіэр егъэфіэкіуэнырщ.

Ар зэдгъэхъулІэным хуэунэтІауэ щытынущ лъэпкъ проектхэр. Мы илъэсым республикэр хэтщ лъэпкъ проект 11-мкіэ ягъэзэщіэну щіыналъэ проекту 45-м. А Іуэхухэм хухахыну я мурадщ сом мелард 11.7-м шІигъу.

Псэукіэ зэіузэпэшым и лъабжьэ нэхъыщхьэр, шэч хэмылъу, цІыхухэм я узыншагъэрщ, фіагъ зиіэ медицинэ дэІэпыкъуныгъэкІэ къызэгъэпэща зэрыхъурщ. Республикэм узыншагъэр хъумэнымкІэ и Іэнатіэм, коронавирус узыфэ зэрыцІалэм зэрызиубгъум къыхэкІыу шытыкІэр гугъуу зэрыщытым емылъытауэ, и лэжьыгъэр зэпІэзэрыту йок[уэк]. 2021 гъэм ціыхухэр піащіэгъуэ-

кіэ зыхуэныкъуэ медицинэ дэіэпыкъуныгъэхэр къышызыпыуда къэхъуакъым Палъэ-палъэкіэрэ зи узыншагъэр къэпщытэн хуей, уз

лъаш. Узыфэр зыхуэдэр къашІэнымкІэ зыхуэныкъуэ лабораторэ кІын, КТ ІэмэпсымэхэмкІэ ирикъуу къызэгъэпэщащ.

Медицинэ ІуэхущІапІэхэр зыхущыщіэ техникэхэмкіэ къызэгъэпэщыным теухуауэ зыхуэдгъэувыкъалэнхэр дгъэзэщіащ. Апхуэдэу, Налшык къалэ клиникэ сымаджэщ №1-м лъынтхуэ узыфэхэм щегэээ и къудамэм рентген зэращі компьютер томограф щагъзуващ. Лышх узыфэм ще!эзэ диспансерым къыІэрыхьащ ягъэ-Іэпхъуэ рентген аппарат, апхуэдэчи рентген зэращ иджырей компьютер томограф лъэщ.

Поликлиникэхэмрэ амбулаторэхэмрэ папщІэ автомобиль 25-рэ къэтщэхуащ. АбыхэмкІэ сымаджэхэр медицинэ ІуэхущІапІэхэм яшэнуш, къищынэмыщІауэ, дохутырхэр зыкІэлъыплъхэм я унэхэм ирикІуэнущ.

Мы илъэсми шІэгъэхуэбжьауэ пытщэнущ узыншагъэр хъумэнымкІэ ІэнатІэм зегъэужьыным, абы и лъабжьэр гъэбыдэным. Апхуэдэу, «КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкІэ и ІэнатІэм цІыхухэм япэ дэІэпыкъуныгъэхэр щыхуащІэ и ІуэхущІапіэхэр къэгъэщіэрэщіэжын» щіыналъэ проектыр гъэзэшІэным ипкъ итк о зыхуэдгъэувыжащ:

- поликлиникэхэмрэ абыхэм я къудамэхэмрэ папшіэ, къуажэхэм щыІэхэри яхэту, медицинэ техникэу 55-рэ, автомобиль транспорту 15 къэтщэхуну;

- поликлиникэу 8-м щекІуэкІ зэгъэпэщыжыныгъэ лэжьыгъэхэр, 2-м къышрахьэжьа къэгъэшІэрэщІэжыныгъэхэр и кІэм нэдгъэсыну, дохутыр амбулаторэу зы духуэ-

Къишынэмышlavэ. къалэ щаухуэну, гъуэлъыпІэ 250рэ зыщІэтыну Онкологие диспансерымрэ поликлиникэмрэ я лъабжьэхэр ягъэтІылъаш.

2022 гъэм льготэ зиlэхэр хущхъуэкІэ къызэгъэпэщыным республикэ бюджетым къыхэкІыу сом мелуан 609-рэ хухэтхынущ. А Іуэхум нэхъыбэ къызэрызэщІедгъэубыдэным дыхущІэкъунущ.

ЦІыхум и узыншагъэр хъумэнымкіэ мыхьэнэшхуэ иіэщ физическэ щэнхабзэмрэ спортымрэ зегъэужьыным, гъащІэ узыншэ ехьэкіыным дегъэхьэхыным.

Мы зэманым къриубыдэу щІыналъэм щолажьэ спорт школу 47рэ, республикэм и гуп къыхэхам зыщагъэхьэзыр спорт центр. Абыхэм цІыху мин 78-м спорт лІэужьыгъуэ 38-кІэ зыщагъасэ. ейм нэдгъэсащ. 2021 гъэм и шыщхьэуlу мазэм и 1-м щегъэжьауэ ар сом мин 26.3-рэ мэхъу.

Къыхэзгъэщыну сыхуейщ: къэрал унафэм къызэрыщыгъэлъэгъуамкіэ, а къалэныр 2023 гъэм ирихьэліэу дгъэзэщіэн хуейуэ арат, до ар ногъабо зофіодгъокІаш.

АдэкІи ІэнатІэм и мылъку-техникэ лъабжьэр зэрыдгъэбыдэным, абы зэрызедгъэужьыным хуэунэтІа Іуэхухэм яужь дитщ. Мы илъэсым и кіэм нэдгъэсынущ 2021 гъэм къедгъэжьауэ Налшык щыдухуэ, иджырей пятиборьемкІэ зыщагъэсэну спорткомплексыр. Налшык дэт, къыщыбжыхь лъагъуэхэр зиІэ ІэрыщІ футбол губгъуэмрэ Белокаменскэ жылэм щыіэ, узыншагъэр щрагъэфіэкІуэж физкультурэ комплексымрэ папщіэ спорт-технологие іэмэ-

псымэхэр къэтшэхуаш. Дэ иужь дихьащ спортым и щІымахуэ лІэужьыгъуэхэм зыщыхуагъасэ физкультурэ комплексрэ лъэрыжэкІэ къыщажыхь стадионрэ ухуэным. Ахэр 2023 гъэм хьэзыр тщІыну ди мурадщ. А илъэсым метр зэбгъузэнатІзу мини 6-м щІигъу къызэщІиубыдэу сабийхэм папщІэ «Тритон» спорт-нэгузегъэужьыпІэ центрым и ухуэныгъэр къедгъэжьэну тедухуащ.

Мыхьэнэшхуэ зэттыпхъэ Іуэхугъуэхэм ящыщу къонэж егъэджэныгъэ ІэнатІэм зегъэужьыныр, егъэфіэкіуэныр. Лъэпкъпроектхэм дызэрыхэтым,

республикэ программэхэр гъэзэщІа зэрыхъум Іэмал къыдет егъэджэныгъэ инфраструктурэр щІэдгъэбыдэну. Апхуэдэу «Демография» лъэпкъ проектым хэту 2019 гъэм щегъэжьауэ 2021 гъэ пщІондэ республикэм къыщызэТутхащ зи школ кІуэгъуэ мыхъуа сабийуэ 2645-рэ зыщІэхуэн ІуэхущІапІэхэр. Абы и фІыгъэкІэ зи ныбжьыр илъэси 3-м фіэмыкіа сабий псори апхуэдэ ІуэхущІапІэхэмкІэ къызэдгъэпэщын тхузэфІэкІащ. А зэманым къриубыдэу еджакІуэ 2414рэ зэкіуэліэн школиплі духуащ, къчажэхэм дэт школишым сыт и лъэныкъуэкІи зыхуей зэгъэпэщыжыныгъэхэр щедгъэкіуэкіащ. Школи 170-м компьютер техникэу мини 8-м щ игъу къахуэтщэхуащ.

«Иджырей еджапІэ» проектым хэту Налшык къалэм дэт гимназие №4-м «Кванториум» технопарк къыщызэІуахащ. Къуажэхэмрэ къалэ цІыкІухэмрэ дэт курыт школ 38-м «Зыужьыныгъэм и къежьапІэ» центрхэр къыщызэрагъэпэщащ. Нобэ сабийхэм ябгъэдэлъ зэфІэкІыр къэхутэнымкІи ахэр дэІыгъынымкІи лэжьыгъэр щхьэпагъышхуэ иІэу зэтеубла хъуащ. Абы и лъэныкъуэкІэ мыхьэнэшхуэ егъэзащІэ «Антарес» щІыналъэ

2021 гъэм олимпиадэхэм щыхэмрэ абыхэм ядэлэжьа егъэджа-

гъэтІылъа зиІэ сымаджэхэм я кІуэхэмрэ адэкІи тегъэгушхуэным щытыкіэм я унэхэм щыкіэльып- хуэунэтіауэ КъБР-м и Іэташхьэм и саугъэт дгъэувар еттащ еджакіуэ 55-мрэ педагог 53-мрэ. Апхуэдэу къэхутэныгъэхэр зэрырагъэкіуэ- япэ дыдэу щіэныгъэмрэ инновацэ vнэтІыныгъэмкІэ республикэм и Іэташхьэм и саугъэтыр щІэныгъэлІ ныбжьыщІзу 5-м хуагъэфэщащ. Абыхэм дэтхэнэми сом мини 100 зырыз ираташ.

> Дызэрыт илъэсым егъэджэныгъэ инфраструктурэм зегъэужьыным, егъэфіэкіуэным хуэунэтіа лэжьыгъэм пытщэнущ. Зи школ кІуэгъуэ мыхъуа сабийуэ 380-рэ зэкіуэліэну іуэхущіапіэу 5 духуэну, курыт школишым я ухуэныгъэхэр и кіэм нэдгъэсыжыну къытпэщылъщ. Ахэр еджакіуэ 500 зэкІуэлІэну школхэу Куба къуажэмрэ Нарткъалэрэ, сабий 785-м яте-щІыхьауэ Прохладнэ къалэм къышрагъэжьа еджапІэхэрш. Курыт школу 18-м сыт и лъэныкъуэк и зыхуей хуэгъэзауэ зэгъэпэщыжыныгъэхэр щедгъэкІуэкІын хуейш.

Мы илъэсым зэуэ школыщ эу 10 доухуэ, абыхэм ящыщу нэхъ инитІыр Налшыкрэ Бахъсэнрэ дэтынущ, япэр сабий 1500-м, етІуанэр еджакіуэ 1224-м ятещіыхьауэ щытынущ. Дэтхэнэ зы проектми сом мелардым щІигъу токІуадэ. Ахэр 2023 гъэм къызэјутхыну ди

мурадщ. Къуажэ школхэм «Зыужьыныгъэм и къежьапІэ» центру 37-рэ къыщызэрагъэпэщынущ, Налшык дэт школ №11-м «Кванториум» сабий технопарк къыщызэТуахынущ. Курыт школу 54-м компьютерхэр къыхуащэхунущ.

Нобэрей зэманым къытхуегъэув щіалэгъуалэм ядедгъэкіуэкі лэжьыгъэр щІэдгъэхуэбжьэну. Абы ипкъ иткіэ КъБР-м и Іэтащхьэм и деж щылажьэу ЩІалэгъуалэ политикэмкіэ совет зэхэтшаш. Шіалэгъуалэм ядэлэжьэн орган щхьэхуэ къызэгъэпэщыным теухуа унафэм сэ Іэ щІэздзащ.

Лэжьыгъэр зэредгъэфіэкіуэным дыхущІэкъунущ: Творческэ щІалэгъуалэм я уардэунэр къызэрызэдгъэпэщым къыдэкІуэу, ныбжьышІэ клубхэм, шІалэгъуалэ центрхэм заужьынымкІэ жыджэру дэІэпыкъуэгъу дахуэхъунущ.

КъытщІэхъуэ щІэблэр гъэсэнымкіэ къалэнышхуэ егъэзащіэ шэнхабзэм.

ІэнатІэм и мылъку-техникэ лъабжьэр егъэфіэкіуэным хуэунэтіауэ нэгъабэ лэжьыгъэшхүэ едгъэкІуэкІащ. Бахъсэн районым хыхьэ Къулъкъужын Ищхъэрэ къуажэм сабийхэр гъуазджэм щыхуагъасэу дэт школыр, Къып Мухьэмэд и ціэр зезыхьэр, къагъэщіэрэшіэ-Къэрал кіэзонэ Іуэхущіапіэхэм жащ, Дзэлыкъуэкъуажэ щыіэ сащыі э гъэсакі уэхэм я улахуэр егъэ- бий макъамэ еджапіэм и къудаджэныгъэ ІэнатІэм и лэжьакІуэхэм мэр зэрагъэпэщыжащ. Республикэм и Гуащэ театрым зэгъэ пэщыжыныгъэ лэжьыгъэшхуэхэр щрагъэкіуэкіащ, Литературэ музейм и Іыхьэ гуэр зэфіагъэувэ-

Республикэм и библиотеки 159-м я тхылъ фондым къыхэдгъэхъуащ. Налшык къалэ Шэнхабзэ зыужьыныгъэмкІэ центрым и ухуэныгъэхэр щокіуэкі.

Дызэрыт лъэхъэнэми щэнхабзэ ІуэхущІапІэхэм я мылъку-техникэ зэфІэкІым зегъэужьыным ди къару етхьэлІэнущ.

Лъэпкъым и хабзэ нэхъыфІхэм тету щіалэгъуалэр гъэсэнымкіэ, ди лъэпкъхэм я тхыдэ-щэнхабзэ шІэиныр хъумэнымрэ гъэбэгъуэнымкіэ щэнхабзэм игъэзащіэ къалэным и мыхьэнэр зэрытіэтыным дыхущІэкъунущ.

2022 гъэр УФ-м ис лъэпкъхэм я щэнхабзэ щІэиным и илъэсу ди къэралым шагъэуваш. Абы хуэгъэпсауэ ирагъэкіуэкіыну іуэхугъуэхэр хуэунэтІащ я анэдэлъхубзэр, лъэпкъ щэнхабзэмрэ хабзэмрэ хъумэным икІи зегъэужьыным, апхуэдэуи цІыхубэ ІэпшІэлъапшІэхэмрэ шэнхабзэ лъапіэныгъэхэр зыщіэжхэмрэ дэіыгъыным, абыхэм я шІэныгъэр къэтщіэхъуэ щіэблэм ябгъэдэлъхьэным.

ПщІэ зыхуэсщІ си лэжьэгъухэ! Республикэм и псэукІэм хуэунэтіа нэгъуэщі унэтіыныгъэхэми жэуаплыныгъэшхуэ зыпылъ, мыхьэнэшхуэ зиІэ къалэнхэр щызэфІэтхыну къытпэщылъщ.

Мы илъэсым валовэ щІыналъэ продуктыр сом мелард 229,1-м нэдгъэсын хуейщ.

Абы щыгъуэми промышленностым щедгъэкІуэкІ лэжьыгъэхэмрэ Іуэхутхьэбзэхэмрэ сом мелард 67,2-рэ, мэкъумэш хозяйствэм къит продукцэм сом мелард 89,3-рэ къыпэкІуэн хуейщ.

2022 гъэм щІыналъэм щекІуэкІыну ухуэныгъэхэм сом мелард 38,3-рэ текІуэдэнущ.

Республикэм и хэхъуэм къыхалъхьэну инвестицэр сом мелард 56,3-рэ хъунущ. Налогыу къыхахахэри налогхэм щымыщ ахъшэри сом мелард 14 нэхърэ нэхъ мащІэ хъун хуейкъым.

Ахэри нэгъуэщ Іуэхугъуэ едгъэкіуэкіхэри зэхэту ціыхухэм я улахуэр, хэхъуэр нэхъыбэ хъуным, республикэм шыпсэухэм я социальнэ щытыкіэр ефіэкіуэным и

лъэныкъуэкІэ сэбэп хъунущ.

Зыхуэдгъэувыжа къыдэхъулІэн папщІэ жылагъуэполитикэ зэпІэзэрытыныгъэ, жылагъуэ зэкъуэтыныгъэ, властымрэ жылагъуэмрэ я зэгурыІуэныгъэ щыІэн хуейщ. Си фІэщ мэхъу, мурадхэр зэдгъэхъулІэным зэгъусэу дыхущІэкъумэ, зыхуэдгъэувыжа псори зэрытхуэгъэзэщІэнур икІи сыфщогугъ сыт хуэдэ лъэныкъуэкІи Іуэхур къыздэфІыгъыну. ТекІуэтекІуа, къыщыхэжаныкІа сабий- ныгъэ къызэрытхьынуми шэч къытесхьэххэркъым.

Пщэдей Адыгэхэм я щыгъуэ махуэш

lyэрыlyатэ дыщэ пхьуантэ

Уэркъ щауэфІу къэзэуат пашэ

Ажэгъуей Аслъэнбэч щІалэ лъэрызехьэ гуэрт. Езыр гуащ Іэрыпсэухэм ящыщт. ШынагъэкІэ къэзыгъэзэну лІытэкъым. Аслъэнбэч фыз къишэну мурад ищІауэ, лъыхъуэурэ, зы щІыпІэ пщащэ дэгъуэ гуэр къыщигъуэтащ. Пщащэм хуабжьу егуэкІуащ. Ауэ лъэпкъкІэ яхуэдэтэкъыми, къратын ядакъым. Ар мо щалэ пхъашэм игу темыхуэу шу тющі зыщІигъури, а пщащэм лъыхъуну кІуащ, кърамытмэ къихьыну и мураду. Зэман зыкъомкІэ щыІэхэри, зэримыкІуэтынур къагурыІуэри, пщащэр къратри и нэчыхь ятхащ. Аслъэнбэчи и шу гупыр къишэжри къэкlуэжащ. КъыздэкІуэжым, я къуажэм къэблэгъэжауэ, къаплъэри къуажэм дзэ къатеуэри хьэлэч ящІауэ, ціыхубз иралъэфэжьауэ зэрызехьэхэу ялъэгъуащ.

Алыхь-Алыхь, мы дэ дызыхэтхэр зыкІи сэбэпкъым, ди къуажэр хьэлэч хъуащ, фынакіуэ! Нобэ дызэрыліэн фіэкіа дыпсэуну дыхуейкъым,- жиІэри Аслъэнбэч илъащ, дзэм яхэлъэдэну, зэуэну.

Уэлэхьи, Аслъэнбэч, дэ абы дыкіуэкіэ тщІэжыфын щымыІэ, - жаІэри и гъусэ шухэм

лъэныкъуэегъэз защІу ІукІыну иужь ихьахэщ. - Уэлэхьи, сэ нобэм адэкІэ сыпсэуну сыхуэмеиж,- жиІэри Аслъэнбэч елъэдэкъауэри щІэпхъуащ. Мыдрей шу гупыр ІукІри хыхьэ-

Ауэ абыхэм ящыщу Аслъэнбэч нэхъ и ныбжьэгъуфіу зыгуэр къахэкіри иужь иуващ: «Уэлэхьи, Аслъэнбэч и лІэр сэри си лІэм, ар мыпсэужу сэ сызэрыпсэуным сыхуэмей!» жиlэри. Зэрыжэм хуэдэурэ дзэм яхэлъадэри, зэуэн щ адзащ.

Аслъэнбэч и шыпхъуу зы пщащэ дахэ гуэр щыІэт, ФэрдаускІэ еджэуи, ари дзэм ирахьэжьати, къатрихыжащ, зыхьри иукlащ. И шыпхъур кърихьэжьэжауэ къихьыжу, дзэр къезаузу хуежьэри, Аслъэнбэчи и ныбжьэгъу и гъусэри абдежым къыщаукІри, Фэрдауси дзэм яІэрыхьэжащ. Дзэри зэрыдэхыжащ. ЩІалитіым я хьэдэр щыщіалъхьэм, Аслъэнбэч и гъусам и анэр Аслъэнбэч и дыуэщІым

Ажэгъуейхэ я Фэрдаусыр Даныскіуейм кіэсурэ щыдахым, «ДакІэлъоплъри, пщащэр долъагъу, Догъазэри ди напэр токі, ДаукІым ди бжэ хуэщІыжщ»,-ЖеІэри уэркъ щауэ щІалэт, Ар нэмысыфІэти, хогупсысыхь. «Ди ныбжькІэ зэ дылІэжынущ, ДаукІми, дыкъэзэуатщ, Тхьэм къытхуищІари тлъагъунщ»,-ЖеІэри шіалэ мэхъаджэм егъазэ. Дзэшхуэм хэуэныр еублэ, Дзэ фІыціэжьыр къызэдыхуолъ, Дарий къэпталым лъыр ез, Хакіуэ щолэхъуурэ пщіэгъуалэм Лъы фіыціэр къытребгъакіэщ, Данагъуэу си пащіэкіитіыр Данаг вузу си падпольтор Фоч гъауэкіэ нащрегъанэ, Аслъэнбэчым и псэр щыщинэм, Даныскіуейм пщащэр ныіуахщ. Данагъуэу си щхьэцышхуэмкІэ Тэрмэтасыр нызэщІызобгъэ, Сыбгъурысу жорым хуэлажьэм, Анэм къилъхур лажьэу къызитщ. Чэщейуэ си ІэбжьанипщІым Лъы лъагъуэр кІуэцІрызогъэх, Инжыджыжым дышыдыхьэжым, ДаныскІуейхэм хьэкъур къызадз.

яхыхьэри: «Аслъэнбэч и анэр гъыкІэ емыкІу фымыші, абы и анэми нэгъуэщіми апхуэдэ къыхуэлъхужынукъым. Ауэ сэ си къуэм хуэдэ хэти къилъхуфынущи, сэ сыгъмэ емыкlущ», жиlащ. Абы къыхэкlыу Аслъэнбэч уэрэд хуаусащ.

Бырысыфэу си зэпырыдзыр Лъы нэпсым кlуэцІрезгъэхщ, Анэдолэу си дыщэ плІэпсыр Муслъымэну диным ирилажьэм Къыдалэжьыр щремыгъупщэ, Ди лъэпкъым яхуэмыфашэу Щэныншагъэр къыдалэжьащ. ЩхьэщІыб лажьэр къажьэхэуэну Си Тхьэу зи закъуэм солъэјур, Ди адэжьурэ дыкъэзылъхуахэм Фи тхьэлъэlур Тхьэм къыфхуищlэнщ. Лъы щlэжыпlэ фыщихуэ махуэм Къытхуихуахэр фщремыгъупщэ, Зи дунейр зыщыгъупщауэ си Аслъэнбэчым Илъ мыгъуэр хэт ищ!эжын, Псэ закъуэти, и бжэр хуищ ыжыпащ. Пщащэ мыгъуэурэ сом мин и уасэр Дыщ жьантІэ мыгъуэм дэгъухьыжакъэ, Уэркъ щауэфІу къэзэуат пашэр Ажэгъуейхэ фи Аслъэнбэчти епсыхыжащ. Ажэгъуейхэ фи Аслъэнбэч щ алэр Хьур хъыджэбзхэм нызэІэпах. Щет къабзэу хэкіуэдэжати, Жэнэт бжэјур хузэлъыјуах. Хьур хъыджэбэхэр и дэджэгуэгъуу Жэнэт псэупІэр Тхьэм зритар Ажэгъуейхэ фи Аслъэнбэчышхуэрщ.

Зи пащІитІыр дыщэ зэрылэ

Лъахъэдыгъум дзэшхуэр къыщежэм Хъыджэбз хьэдэр зи зэпэбаш, Мусэ кІэхуу Іуфэм къипшар Зэ уэгъуэм уанэгуущіщ. Дыщащіэу уи уанэгу щхьэнтэр Лъатэпсым къыкіэрогъапхэ, Щакіуэ фіыціэ мыгъуэм кіуэціыпхэжар, -Инэрокъуэм и къуэкІэ Бахътыджэрийщ. Бий фІыцІэжьмэ щезэуа махуэм Зы мэзыхьэти зыкърегъэшх, Къэбэрдейм фи пщыжь гъэшхар Іуащхьэ къуагъым нахукъуэмык «ХьэтІохъущокъуэуэ лІы фІыцІэ фагъуэ, Гуащэнагъуэр зытегъуэгэн, Зыгъази, зы шэ нахэдзэ, Е зедзыхи, зы хьэдэ къащтэ, Напэтехыурэ умыкІуэжынумэ», - жиІащ. НахэкІыу фочыр зыгъауэм И Іэщхьитіыр дыщэпскіэ евгъалэ, Зи пащІитІыр дыщэ зэрылэр, Шурдым и къуэкІэ Пщымахуэ цІыкІущ. Уахэуэркъэ, маржэу хэуэр зи хабзэ, Уегугъуркъэ, маржэу губгъуэр зи унэ,

Тхьэм и унэр зи нэрылъагъуу Жэнэт үнэм щалъагъужын! Епсыхмэ, уой жи, КъурІэн гъэбзабзэщ, Шэсыж гущэмэ, джатэгъэбзиещ, Ар хэтхэ ящыщ жыпІэмэ, -Шурдым и къуэкіэ Пщымахуэ ціыкіущ. Мэчэрурэ шы гъуабжэ кіэхур Іуащхьэ ныкъуэмэ щызогъэлъагъуэ. Фоч гъуэз, гущэм, хэмылъэгъуэжыр, Шурдым и къуэкіэ Пщымахуэ ціыкіукъэ. Уи адэжь-анэжьурэ Шурдым даутрэ

Я ныбжьым пщіантіэ дэмыкіхэщ, Зэ дэкlыгъуэм, гущэ, напэр къэзыхьыр, Шурдым и къуэкlэ Пщымахуэ цlыкlущ. Урдым и квузкіз і іщымахуз цівікіущ. Уеплъынкізрэ, уой, пащіз сырыхущ, Хуэмыху псо гущэмэ фи щіэгъэкъуэнщ, А щауэр хэтхэ ящыщ жыпіэмэ, -Шурдым и квузкіз Пщымахуз ціыкіущ. УщІэлащэти, угубгъэныншэт, Ажалышэр зыхуэтэрэз, Уэ быдзышэурэ узрагъэфар Лъы бахъэ Іув мыгъуэу къыбжьэдагъэзыж

Къэбэрдейр Урысейм къизэуа нэужь, щІыпІэм щагъэува хабзэм екІун ямыдэу, Ажджэрий и къуэ Кушы-Къарэмырзэ Алийрэ, я цІыхухэр я гъусэу, щэхуу хэкум икІуэсыкІри, КъухьэпІэ лъэныкъуэмкІэ Іэп-Ажджэрий Кушыку Хуарзэ псыщхьэр тІысыпІэ ищІат. Къарэмырээ Алий Лабэпсым зэпрыкІри, Ахъмэтыбгым, адыгэхэм «Ахъмэт и фо изщ» жыхуаlэм, и лъабжьэм

Кушыкупщ хуэдэу, Алии зи лІыгъэрэ зи хахуагъэк э адыгэ псоми я деж щыціэрыіуэ, щытхъурэ щіыхьрэ зи джатэкІэ къэзызэуа зауэлІт. Абы и гъусэу а къуажэм дэст адыгэхэм «шыщхьэмыгъазэ» зыфlаща уэркъ Щоджэн Шумахуэ. Ахэр зыдэтІысхьа быдапІэм, я дзэр я гъусэу, къыдэкІыурэ урысыдзэм къезауэрт, урыс пащтыхьым екіун ядэртэкъым, Тыркум икІынуи хуейтэкъым

Арати, урыс пащтыхьым екІуну хуэмей Къарэмырзэ Алий и къуажэр зэтриукІэну мурад ищІащ «Инэрал плъыжькіэ» адыгэхэр зэджа (ар цыуэ тетыр плъыжьти арат) Вельяминов

А инэралым и гущІэгъуншагъэм теухуауэ адыгэхэм хуаусауэ уэрэд иІэт: Щіалэхэ, джатэм фримыджэгу,

Къифхыу фымыгъэдалъэ, Фи адэ-анэхэм бэлыхь тевмылъхьэ! Инэрал плъыжьыр гъунэгъуу

Жыжьэу щыІэми, псори ещІэ,

псори елъагъу Нэбэжэм хуэдэу мэзеплъэ,

Къашыргъэм хуэдэу мэлъатэ! Къарэмырзэ Алий и къуажэр а «Инэрал плъыжь» лъыифым зэрызэтриукlavэ щытам теухуауэ а зэман дыдэм ятхыжа урыс тхыгъэм итыр мы-

Гъатхэм, зы вагъуэ закъуи къэмыблэу Кавказым къыщыхъу жэщхэм ящыщ зым адыгэхэр гущІэгъуншэу зэтезыукіа Ермоловым и унафэкіэ, «Инэрал плъыжькіэ» адыгэхэр зэджэу щыта Вельяминовым и дзэ фІыцІэр - лъэсырызекІуэу батальонищ, топ 18, кавказ лъэпкъхэу, кубань лъэпкъхэу, къэзакъхэу зэхэту полкит! Псыжь псым зэпрыкіри, Къарэмырзэ Алий и къуажэм екІуалІэри, уэздыгъей мэзым щІэтІысхьащ.

Дзэм къапэщылъ къалэным хэзыщІыкІыр «Инэрал плъыжьым» и закъуэт. Ауэ абы и дзэм хэт адыгэ зыбжанэм гу лъатащ. Дзэм загъэпсэхуу здыщІэсым, а адыгэхэм ящыщ зы жэщым яхэкіуэсыкіри, Алий и къуажэм кІуащ. ЦІыхухэр гъуэлъыжат. Къарэмырзэм и щхьэгъубжэм теуІуэри къыщ ишащ:

- Сэ урысыдзэм къулыкъу щызощІэ, - жиlащ къэкlуам, - ауэ уи къуажэм дэс сабийхэмрэ цІыхубзхэмрэ сфІэгуэныхь мэхъу. Уи цІыхухэр ажалым къегъэл. Нобэ е пщэдей дзэр къыфтеуэнущ. «Инэрал плъыжьым» къывидзэр уэздыгъей мэзым шэлІауэ

щІэсщ: - Уэ ухэт? - жиІэри Алий еупщІащ а къэкlyам.

Сэ беслъэней уэркъхэм сащыщщ. Си ціэр Кърымджэрийщ, Дохъушокъуэхэ сащыщщ. Сэ пэжыр бжесlащ, адэкІэ уэ узэрегуакІуэщ, - жиІэри ІукІыжащ.

къызэхуишэсри хъыбар Іейр яжриІащ. АрщхьэкІэ «унэхъунум и тхьэкІумэм кІий-гуо макъ иІуэжкъым» жыхуаІэрати, ліыжьхэм ядакъым:

Апхуэдэу жаlэурэ дапщэрэ пцІыкіэ щтапіэ драгъэхьэжа? Вельяминовыр зэи ди деж къэсакъым. Дэ беслъэнейхэм я щІыб дыдэсщ. Ахэр беслъэнейхэм къагъэкІуэнукъым. Езы дзэми беслъэнейхэр япэщІыкІэ зэрамыпхъуауэ ди деж къэкlуэнукъым. Апхуэдэу щыщыткіэ, щтапіэ дежьэжыну сыт щыгъуи дыхущІыхьэнщ.

Мыдэкіэ, Дохъушокъуэм, дзэм и деж щэхуу къигъэзэжа нэужь, Къарэмырзэ и къуэр мычэмыфу, жријар и фІэщ мыхъуауэ гугъэ ищІри, инэралым жри ащ:

- Инэрал, Къарэмырзэ и къуажэм сыплъати, зыри досыжу слъогъуакъым. Къэбэрдейхэр къуршым ихьэжащ, - жиІэри.

Ауэ абы инэралым жриІэм къеда-Іуэу щыт Щауэгъурыр (ари адыгэу а дзэм хэтт) инэралым бгъэдыхьэри

Уи фІэщ умыщІ, инэрал, Дохъушокъуэм жиlэр, ар пціыупсщ, бээгухьщ. Сэ иджыпсту къуажэм сыкІуэнщи, къэсщІэнщ, - жиІэри, шэсри

Іужащ.

ЕтІуанэрей махуэм и пщыхьэщхьэм Щауэгъурым къигъэзэжащ. Къуажэр мыхъеяуэ и пІэм зэрисыр инэралым жриlащ. Дохъушокъуэр ягъэтІысащ.

Иджы дзэр зэтІысылІа Къарэмырзэ Алий и къуажэм дыкІуэнщ. Нэхъыжьхэм къаlуэтэжыр мыращ:

Бэлыхьлажьэр къуажэм къащытепсыхэну пщэдджыжьым и жэщым Щоджэн Шумахуэ хьэщіэ иіэт. Хьэщіэмрэ Шумахуэрэ жэщыбг хъуху уэршэру щысащ. Гъуэлъыжыным ипэкіэ Шумахуэ хьэщіэр щіыбым щіишащ. Апхуэдизкіэ кіыфіти, нэм къыщіэіэбэр

Къарэмырзэ Алий и хъыбарымрэ уэрэдымрэ

плъагъуртэкъым, ихъуреягъкІи апхуэдизкіэ щымти, хьэ банэ макъ закъуи къэТуртэкъым. Лабэ и ежэх макъ закъчэрт зэхэпхыр. Шумахуэ тіэкіурэ зэщіэдэіукіри жиіащ:

- Мыпхуэдизу зэрыщымыр фІы-къым, си хьэщІэ. Си псэм жеІэ зы бэлыхьлажьэ къызэрыхъунур.

«Щоджэн Шумахуэ игъащІэми шыщхьэмыгъазэщ», жебгъэlащ. Иджы ліыжь ухъурэ къэрабгъэ ухъужамэ, къыщіэтіысхьэ си щіакіуэ щіагъым, сэ усхъумэнщ, - гушы ащ хьэщІэр.

Зы щхьэгъубжи нэху тІэкІуи къыдимыдзу къуажэр мамыру жейрт, къуа-жэбгъум щыс хъумакІуэм и ІэмыщІэм я псэр иралъхьауэ.

ГушыІэри фіыщ, си хьэщіэ, ауэ цІыхубзхэмрэ сабийхэмрэ Алыхьым гушІэгъу къахуищІ! Накіуэ, дыгъуэлъыжынщ, - жиІэри, хьэщІэр къыщІишэжщ, игъэгъуэлъыжри езыри гъуэлъыжащ.

Иджы къуажэм и гъунэгъуу къетІысылІа дзэм и деж дгъэзэжынщ. А жэщ дыдэм «Инэрал плъыжьым»

и къэзакъ шуудзэр Бекович-Черкасскэ Фёдор и ІэмыщІэ ирилъхьэри иутІыпщащ, Къарэмырзэ Алий и къуажэм икіэщіыпіэкіэ нэсу къитіысыхыыну, лъэсыдзэхэмрэ топхэмрэ нэсыху, зыри къыдимыгъэкІыу иІыгъыну. Бекович-Черкасскэ Фёдор адыгэпщ

Елмырзэхэ ящыщт, Беслъэн ПцІапцІэ и ліакъуэхэм къатепшіыкіат, и ціэ дыдэр Темырболэтт. Ар езыр адыгэ щхьэкІэ, урыс пащтыхьым гухьауэ адыгэхэр къизэурт, гущІэгъуншагъэ-кІэ инэралхэм ящхьэпрыкІыжауэ, лъакъуащхьэкІэ лъым хэту сабийхэри ціыхубзхэри зэтриукіэрт.

Бекович-Черкасскэм Къарэмырзэ и къуажэр къитіысыхьауэ нэху къекіащ. И ужь иту къакlуэ дзэхэмрэ топхэмрэ пэмыплъэу, лъы гъэжэным зи гур хуэлъэ, инэралхэм я пащхьэм фіыщіэ щылъыхъуэ Бекович-Черкасскэр нэхущым, ціыхухэр жей Іэфіым щыхэт дакъикъэм, къуажэм теуащ. Унэхэр ягъэсу, джанэ пціанэу къыщіэжхэр яукіыу дзэр жылэм дэзэрыгуащ.

Къуажэм и лъэныкъуищыр дзэм яубыдати, къыдэкІыпІэ иІэтэкъым. Епліанэ лъэныкъуэр бгы щыхупіэт, и шагъым Лабэ щежэхыуи, фызхэмрэ сабийхэмрэ гужьеяуэ абы елъэурэ Лабэ күэд итхьэлащ.

Къарэмырзэ Алий и пщантым осетин майор Дадимовыр шууэ дэлъэдащ. А дакъикъэм Алий къэптал пціанэу, фоч пціанэ иіыгъыу, бжэщхьэlум къиувэри, тlури я фочхэмкlэ зэуащ. Майорым и шэр Алийм и нэшІащэмкіэ щытехуэри, и щхьэ щіыбымкіэ щыпхыкіыжащ, и унэми щіэукІуриежащ.

«Шыщхьэмыгъазэ» зыфІащауэ щыта Щоджэн Шумахуэ илъэсищ зи ныбжь и къуэ ціыкіу Исмэхьилрэ дыщэкіэ гъэщіэрэщіа и фоч нэхъыфІымрэ къэзакъхэм яІэримыгъэхьэн щхьэкіэ, зэкіэрипхэри, «Алыхьталэм уи анэмэтщ!»- жери Лабэ и нэпкъ задэм иридзыхащ. Къигъазэри, и фыз уэндэгъушхуэр Іэ лъэныкъуэмкІэ иІыгъыу, адреймкІэ къезауэурэ къуажэм къащыфІыдэкІым, зэдеуэхэри тІури яукІащ. Ипхъу Гуащэхъурей, зи ишэгъуэ дахэр, къэзакъхэм яубыдри лей ирахащ, итІанэ яукІыжащ. Къэзакъхэм къуажэр ягъэсащ,

хъуащ. Іэщышхуэрэ шыуэ мини 4, гъэжауэ дыщэ-дыжьын, дыщэ ахъшэ куэд зэрапхъуащ. ЦІыхуи 139-рэ гъэру нэхъыбэр сабийрэ цІыхубзрэ, лІыжьфызыжьу) яубыдри сэлэтхэм пщылу хуагуэшащ. ЕтІуанэ махуэм къуажэ гъунэгъухэр къызэхуэсри, хьэдэ миным щІйгъу щІалъхьащ.

цІыхухэр зэтраукІащ. Мылъкур зэрап-

Бекович-Черкасскэм и дзэр щІыпіэ шынагъуэм къикІыжа къудейуэ, Къетыкъуэ Джамбулэтрэ Ажджэрий Кушыкурэ я дзэхэр я гъусэу къэсат, арщхьэкіэ къуажэм сахуэ фіэкіа зыри къыхэнэжатэкъым.

Апхуэдэу гущІэгъуншэу зэтраукІауэ зэтрагъэсхьауэ щытащ Лабэ Іуфэ Іусу Ахъмэтыбгым и лъапэм щІэса Къарэмырзэ Алий и къуажэшхуэр. Ауэ абыкіз зэфізкіакъым а Іуэху гуауэр. Къарэмырзэ Алий и фызитыр- Ел-

мысхъанрэ Хъаний Псыгъуэрэ - Бекович-Черкасскэм зэблихъуу щасэ фызу зыкъомрэ иІыгъа нэужь, Елмысхъаныр нэгъуеипщ Мансур Едыдж и шыпхъути, абы хуригъэшэжащ. Хъаний Псыгъуэр піалъэкіэ щигъэіэну Астемыр и къуэм деж, Джылахъстэней къригъэшащ. Астемыр и къуэр Джылахъстэнейм и полицэм и унафэщІти, Хъаний Псыгъуэр абы щіасэ фызу иубыдащ.

Абы иужькіэ, куэд дэмыкіыу, Къарэмырээ Алий и лъыр ХьэтІохъущокъуэ Мыхьэмэт Іэшэрэ Ажджэрий Сушыкурэ яшТэжаш, къуажэр зи кіэ зэтраукіа Щауэгъурыр и къуажэм щыдыхьэжым, ХьэтІохъущокъуэ Мыхьэмэт Іэшэр пэтІысри иукІащ. Адыгэхэм, апхуэдэм деж зэращ хабзэу, Щауэгъурым и шыр илъахъэри, хъуакіуэу, и хьэдэм и щіакіуэр тепіауэ къыбгъэдинэри ежьэжащ. «Щауэ-гъурыжьыр хэт зыукіар?» - жаізу Мыхьэмэт Іэшэм щеупщІым, «Сэ сукlащ», - жиlакъым «Ерыжыбыжьыр гъуэгъуащ, Щауэгъурыжьыр гъуэ-гащ», - жиlа мыхъумэ. Иужькlэ ар псалъэжьу къэнащ. Къарэмырзэ Алий зыукІа осетин

майор Дадимовыр, мэзыжьым и хуей цыкіум чэтэн пщыіэм щіэсу, Кушыку и шухэм къаувыхьри, сэшхуэкІэ яупшІэташ

Хъаний Псыгъуэр Астемыр и къуэм щІасэ фызу иубыдауэ щызэхихым, Кушыкупщ Джылахъстэней къакІуэри, Астемыр и къуэм и шы табыныр ирихужьащ. Шыхъуэр дэлъэдэжу ишхэр Кушыкупщ зэрихур щыжриІэм, Астемыр и къуэр къыдэжащ. Кушыкуи зыхуейр арати, жыжьэ Іумыкіыу къзувыіауз къыпэплъэрт.

- Уэ си гъащіэм ухуейуэ укъэкіуащи, плъэкімэ сіых! - жиіащ Астемырым. Пасэрей уэркъхэр зэрызэзауэу щы-

та хабзэм тету, зэбиитІыр зэпикІуэтри зэпэуващ. Яшхэм елъэдэкъауэри щызэхуэжэм, я фочхэмкіэ тіури зэуащ, ауэ зэрытегъэхуакъым. Кушыкупщ и шыр псынщізу къриіуэнтізкіщ, и фочкіэщіыр кърипхъуэтри, Астемыр и къуэр шым къриудыхащ. «Хьэдэр фхыж!» - жери езыр ежьэжащ. Апхуэдэу Астемыр и къуэр «джэдылІэм здихьа бабыщу» Къарэмырзэ Алий и лъыщІэжым хэкІуэдащ.

нэпкъым иридзыхауэ щыта сабийр, махуищ дэкlayэ, псэууэ, ауэ мэхауэ жыг къудамэм фlэлъу къагъуэтыжри щытащ.

къыф ахыжащ.

Бекович-Черкасскэ Фёдор Хъаний Псыгъуэр иужькіэ фызу къишауэ итщ. А тхыгъэ дыдэм зэрыжиІэмкІэ, уэрэдыр зыусар а псори зи нэгу щІэкІа Хъаний Псыгъуэ гуащэрщ. Мыращ абы щыгъуэ абы иуса уэрэдыр:

Елмысхъаныр магъ, Хъаний Псыгъуэ кърегъагъых. Елмырзэ и къуэм къыдиха лейр Ди яужь къинэм щремыгъупщэ! Лабэжьурэ Тхьэр зыдэбгам Лъы бахъаер къызэрыдох, Муслъымэнурэ дызэхэзыхым Мы махуэхэм дафІэгуузщ! Лабэжьмэ къыдэжа шур Къосри, къызощыхьэк уэ, ПабэкІэмкІэ сынеплъыхыжмэ, Сабийхэр уи псыхьэлъахуэт! Къарэмырзэхэ фи дыщэ бжаблэр Гын Іугъуэм къытхуегъэуфіыці, Джаурыжьурэ зи напэр фІыцІэр Елмырзэ и къуэкІэ Темырболэтщ. Лабэжьмэ уэздыгъей мэзым Ермоловыр укъыщІотІысхьэ, Щхьэнтэ тіуащіэм тесыгъэ

гуащэхэм Дакъэжь тІысыпІэр ямыгъуэтыж! Уи адэурэ Щоджэн Шумахуэр ИгъащІэми шыщхьэмыгъазэт, Фоч пэбжкІэ дагъэзыхьар Щоджэнхэ япхъуу Гуащэхъурейт! Лабэжьмэ дэ дыщыдэсым Жыхафэр ди шэджагъуакІуэт, Джаурыжьым дыщратыжым ыжьыкъ алашэм дыдагъэлъэхъу Инэралым и унэ лъапІэм «ДжыназкІэ» сыщызэрашэрт Жэшгъуэлъым сыщыхуашэжкіэ, Тэрмэшым сыхуогузасэ! Пабэжьым дэ дыщыдэсым, Уэркъ щауэхэр ди дэджэгуэгъут, Джаурыжьым дыщратыжым, Драгуныжьхэм драджэгуэгъущ! Ермоловым уи топ щхъуант јэжьхэм Ахъмэтыбгыр къытхуегъэпсалъэ, Тетыжь бзаджэр

къыщыдэпсалъэкІэ, Тэрмэшым дыхуогузасэ! Лабэдэсмэ фэ фи гуащитыр Алащэм дыдагъэлъэхъу. Дэ гуащитІыр дызэблэзыхъур Елмырзэ и къуэкІэ Темырболэтщ! Гъубжурэ пщэдджыжь мыгъуэм Дзэ фіыціаер дэ къытщіотаджэ, Сабий бынурэ къэмытэджахэр Фоч пащіэкіэ къыщагъэлъэт! Тажгуэрэ ди дышэ пыІэхэр Фоч лъэдакъэкІэ къытщхьэрауд, Къутынгуэрэ ди гъуэншэдж цІыкІухэр

Шырыкъу лъапэкІэ къытфІызэІатхъ.

Мамыжьейуэ дышэр зи гъуазэмрэ Уи быным я нэхъ кlасэмрэ «Алыхьталэм уи анэмэтщ», - жери, Мы Лабэжьым хегъэщэтэж! Бекович-Черкасскэ Фёдор Александрович «Іэкіуэлъакіуэу зэфіигъэкіа теуэмрэ абы щызэрихьа лІыгъэмрэ» папщіэ «Аущ Джэрджий и епліанэ дамыгъэ» орденыр къратын хуейуэ пащтыхым деж 1825 гъэм фокlадэм и 29-м Ермоловым итхат, ауэ пащтыхь Александр Езанэм идакъым: «Полковник Бекович-Черкасскэм бий къуажэр къыщищтэм и дзэм хэщІыныгъэ Щоджэн Шумахуэ и къуэ ціыкіу имыіами, унагъуэ 300-м я фызхэмрэ Исмэхьил, фочым кіэрипхэу Лабэ бгы сабийхэмрэ лажьэ ямыізу зэрызэтриукіам щхьэкіэ абы орден хуэфащэ-

езыр Іэпхъуамбэ пІащэт

(Гущэкъу къебжэкІ)

Жэщыбгыр хъууэ джэдыр къыщы уэм, Уи адэр уэ къоджэри, укъегъэтэдж, Уи джыдэр къощтэри, Іуэбжэ хьэлэр къыІубоуд, Іуэмэ унохьэри, уи пэхужьитІыр зэкІэрыбощІэ, уэм къыбошри, гумэ къыщіощіэ, Мэзым унокіуэ, сэрмахуэ. Мэзу уздэкіуэр Асыкъуей мэзщ, Дейр лъэбыху дахэт, Уи джыдэр къощтэри, ибоупщІэтыхь, Гум къыболъхьэри, къызэщ окъузэ, КъызэщІокъузэри укъыхокІыж, Гъуэгум утохьэ, сэрмахуэ Уи пэхужьитІыр Кхъуагъэм къыщощтэ, Укъэмыщтэн шхьэкІэ а махуэм зыбогъэукІ,-Уей маржэ, пщыуэрэ Аслъэнджэрий! Ар езыр Іэпхъуамбэ пІащэт, Шэ піащэрыуэт, Техуэмэ, иремыхъуж, Уей маржэ, пщыуэ Аслъэнджэрий!

Напэкіуэціыр зыгъэхьэзырар ТАБЫЩ Муратщ.

Футбол

• Гъуазджэ

КъБР-м щыІэ МВД-м къет

Шэджэм шІыналъэм хы хьэ Нартан къуажэм лъэпкъ къафэхэмкІэ щапхъэу къалъыта и «Вагъуэ цІыкіухэр»

сабий ансамблым (художественнэ унафэщІыр Къурашэ Эдуардщ), VI лъэпкъ къафэ конгрессым хыхьэу, Сочэ къалэм мэлыжьыхьым и 30 - накъы гъэм и 3-хэм щекіуэкіа «Урысейм и балетмейстер нэхъыфІ» VII грант къафэ зэпеуэмрэ Владикавказ къалэм накъыгъэм и 13 - 15щызэхэта зэхьэзэхуэмрэ саугъэт нэхъыщхьэр - Гран-при-р - къыщихьаш. СОЧЭ къалэм и «Шексна»

пансионатым щекіуэкіа «Урысейм и балетмейстер нэхъыфІ» VII грант къафэ зэпеуэр къызэригъэпэщащ «Алые паруса» щэнхабзэ фондым. Зэхьэзэхуэр ирагъэкІуэкІынымкІэ дэІэпыкъуэгъу хъуащ Санкт-Петербург и Правительствэм ЩІалэгъуалэ политикэмкІэ и комитетыр, Сочэ къалэ администрацэм Щэнхабзэмкіэ, Егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкІэ и управленэхэр, Москва областым ЕгъэджэныгъэмкІэ и министерствэр.

«Вагъуэ цІыкІухэр» ансамблым Сочэ къалэм къафищ щигъэзэщІащ - къэбэрдей (уэркъ) къафэжьыр, ислъэмей (махуэшхуэ) къафэр, авар хъыджэбз къафэр. НыбжьыщІэхэм я зыіыгъыкіэ, утыку итыкІэ дахэмкІэ къахьэхуащ къеплъахэр. Нэхъыщхьэращи, къэпщытакіуэхэм ягу дыхьащ икіи япэ увыпіэмрэ Гран-при саугъэтымрэ къыхуагъэфэ-

Кавказ къафэхэмкІэ Владикавказ щекіуэкіа чемпионатыр къызэрагъэпэщащ егъэджэныгъэм, творчествэм, шэнхабзэм зегъэужьынымкІэ «Открытый мир искусства» дунейпсо фестиваль центр мыкоммерцэ ІуэхушІапІэм, «Имена» псапэ фондым, УФ-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэр, УФ-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм Кавказ Ищхъэрэ, Ипщэ федеральнэ округхэм щиІэ управленэр, УФ-м СпортымкІэ и министерствэр, УФ-м и Президентым гъэзэщІэным, ахэр пасэрей

«Вагъцэ цІыкіцхэм» я ехъцліэныгъэхэр

макъамэхэмрэ къафэхэмрэ лъэпкъым зэрыдедгъэхьэхыным, лъэпкъ хъугъуэфТыгъуэхэр щТэблэм хабзэм, бзэм, фащэм зэ- зэрихъумэнур. рыщІэтпІыкІыным дыху-- Ди фІэщ мэхъу кіухэр» сабий ансамблыр зэ- гъэтхэр трагъэкіуадэ я фа-Эдуард.

хутэжащ Хъураным и уэра-

мым хуэзэ лъэс зекІуапІэм.

Ахэр лъагъуэ зэхэкіыпіэхэм

гуэрэн-гуэрэну щыхасэри да-

хащэу къащыхыжащ. Ахэр

тысып і зыхуэхъуну бзу цыкіу-

хэм папщІэ абдежым ит бзии-

хухэмрэ псейхэмрэ шхапІэ

жащ Къэбэрдейр Урысейм

рикъум и цІэр зезыхьэ утым,

Лениным и проспектымрэ

Осетинскэ уэрамымрэ я зэ-

хэкІыпІэм хуэзэ лъэс зекІуа-

◆ 1927 гъэм къалъхуащ тхыдэ

щІэныгъэхэмкІэ доктор, про-

фессор, УФ-м щІэныгъэмкІэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Гугу

♦ 1935 гъэм къалъхуащ физи-

ко-математикэ шІэныгъэхэмкіэ доктор, КъБКъУ-м и про-

фессору щыта, КъБР-м щІэ-

ныгъэхэмкІэ шІыхь зиІэ и

лэжьакіуэ Жьэкіэмыхъу Му-

◆1938 гъэм къалъхуащ усакіуэ, тхакіуэ, КъБР-м шэнхаб-

зэмкіэ шіыхь зиіэ и лэжьакіуэ

♦ 1955 гъэм къалъхуащ Къэ-

бэрдей-Балъкъэр радиом

адыгэбзэкІэ и нэтынхэм я ре-

дактор нэхъыщхьэ, КъБР-м

щіыхь зиіэ и журналист Тэ-

◆ 1974 гъэм къалъхуащ «Чер-

кес хэку» газетым и редактор нэхъыщхьэ, КъШР-м щІыхь

зиІэ и журналист Абидокъуэ

Дунейм и щытыкІэнур

зэритымкІэ, Налшык пшэр

піалъэ-піалъэкіэрэ уэшх къы-

щешхынущ. Хуабэр махуэм градус 11 - 12, жэщым градус

Зыгъэхьэзырар **ЖЬЭКІЭМЫХЪУ**

pogoda.yandex.ru» сайтым

щыщытынущ,

Хьэх Сэфарбий.

трокъуз Астемыр.

Рашад.

сэбий.

Люсанэ

техьэ-текІыч

8 щыхъунущ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

зэрыгухьэрэ илъэс 400 зэры

Чэщей чыцэхэр щагъэкІы-

ціыкіухэри фіадзэжащ.

къыдекІуэкІ

пеуэхэм пашэ зэрыщыхъуам папщІэ къыхуагъэфэщащ щІыхь тхылъхэр, кубокхэр, Нартан къуажэм лъэпкъ ахъшэ саугъэтхэр. Гупым зэ-- жеlэ Къурашэ къафэхэмкlэ и «Вагъуэ цlы- пеуэхэм къыщахь ахъшэ сау-

щэхэр зэрахъуэкІыным, зыхэтыну къапэщылъ зэхьэзэхуэхэм зыхуагъэхьэзырыным. А ехъуліэныгъэхэр къэфакіуэ ныбжыьщіэхэмрэ абыхэм я адэ-анэхэмрэ зи фіыщіэу къалъытэр я унафэщІ Къурашэ Эдуардщ.

Республикэпсо, урысейпсо, дунейпсо зэпеуэ зыбжанэм хэта икІи абыхэм я зэфІэкІ щеплъыжа, къышыхэжанык ансамблыр Сочэрэ Владикавказрэ пашэ щыхъуа нэужь, зэхьэзэхуэ куэдым иджыри ирагъэблэгъащ.

«Вагъуэ цІыкІухэр» ансамблым илъэс зыбжанэ хъуауэ куэд кІэлъоплъ икІи ар телъыджэ ящохъу. Республикэм и щэнхабзэ, гъуазджэ зэхыхьэхэр зыгъэдахэ «Вагъуэ цІыкІухэр» ансамблым и къэфакІуэ ныбжыыщІэхэм я хьэл-щэн дахэр, я зэфlэкlыр куэдым я дежкіэ щапхъэщ абы я текІуэныгъэхэм уригушхуэ хъунущ. НэхъапэІуэкІэ гупым къахьа текІуэныгъэхэм ящыщщ Сочэ къалэм 2014 гъэм щекlуэкla «Дахагъэм дунейр къригъэлынущ» дунейпсо телевизионнэ зэпеуэм и Гран-примрэ япэ увыпІэмрэ. Гупыр пашэ щыхъуащ къафэхэмкіэ 2016 гъэм екіуэкіа «Мэзкуу бжьыхьэ» япэ федеральнэ зэпеуэм. «Іэзагъэм хуэзышэ» саугъэт щхьэхуэр абы къыщратауэ щытащ, лъэпкъ хабзэхэр зэрахъумэм папщІэ. Къищы нэмыщіауэ, илъэситі ипэкіэ Санкт-Петербург щекІуэкІа къэфакІуэхэм я «НЕВА-Данс» III урысейпсо зэпеуэм и унэтІыныгъэ псоми «Вагъу́э цІыкІухэр» зэрыщы-текІуар, лауреат зэрыщыхъуар къалъытэри, ар къыхэзылъхьа «Алые паруса» щэнхабзэ фондым и «Дэрэжэгъуэ» саугъэтыр къыхуагъэфэщащ. Мы гъэмахуэм – мэкъуауэгъуэм и 20-м - зи юбилейр зыгъэлъэпІэну ансамблым иджыри ехъуліэныгъэ куэд иіэну ди гуапэщ.

ТЕКІУЖЬ Заретэ.

Чэщей чыцэхэр

Дунейм и дахэгъуэ накъы- щауэ, мывэкіэпыскіэ дыгъэ мазэм нэхъри нэрылъа- зэджэ бзу нэхутхьэху ціыкіугъу къищащ мы гъэм ды- хэми я тысыпыт, гъунэгъу зэрытехьэрэ къалащхьэм уащыхуэхъукіэ уэру къыхэлэжьыгъэу щызэф ахамрэ лъэту. Къапштэмэ, Кавказым зяужь итхэмрэ.

ЗЭМАНКІЭ дызэІэбэкІыжмэ, Налшык паркым и лъэс иджыри щыкуэдщ. зекІуапІэ нэхъыщхьэм и бгъуит вр ягъэдахэу щытащ Налшык и щ в п в цхьэх уэхэр зи щхьэкіэр зэпэпліимэу къе- а къэкіыгъэ дахэмкіэ ягъэшэкІа чэшей чыцэхэм. Ахэр шІэрэшІэжу зэрыдахэм

Динейм щыхъыбархэр

ЛДПР-м пашэр хах

Либерал-демократ партым Къэрал Думэм щиІэ фракцэм и унафэщІыр хахащ. А къулыкъум илъэс 30-кІз тета, партым и къызэгъэпэщакіуэ икіи и унафэщі Жириновский Владимир дунейм ехыжа нэужь, абы и къалэнхэр палъэкіэ зыгъэзэщІа Слуцкий Леонидщ а дзыхьыр зрагъэзар.

А къулыкъур зыхузехьэнухэм яшышу нэхъ пасэу я цІэ кърајуауэ шытат Луговой Андрей. Диденкэ Алексей. Дегтярев Михаил, Лебедев Игорь сымэ. ауэ ІэІэтым Іуэхур щыхуэкІуэм партым и депутатхэм я нэхъыбапІэр зи телъхьэ хъуар Слуцкэрщ.

Ар илъэс куэд хъуауэ хэтщ политикэм, 2016 гъэ лъандэрэ Къэрал Думэм Нэгъуэщ І къэрал ІуэхухэмкІэ и комитетым и унафэщІщ. Иджыпсту Слуцкэр шышш Урысеймрэ Украинэмрэ я зэпсэлъэныгъэхэр езыгъэкІуэкІ гупым.

Къэрал куэдым зэран яхуохъу

Урысейм къыхуагъзува санкцэхэр дуней псор бэлыхь хэзыдза лъэбакъуэу къызэралъытэр ябзыщІыркъым хэку къэрал дыдэм я

и зыгъэпсэхупІэ щІыпІэхэм (Нартсанэ, Железноводск хуэдэхэм) чэщеи

лъэпкъ ІуэхухэмкІэ и сове-

тыр, Осетие Ищхъэрэ Рес-

публикэм ЩэнхабзэмкІэ и

Ростов ЕгъэджэныгъэмкІэ

и управленэр я дэІэпыкъуэ-

факіуэ ныбжьыщіэхэм ягъэ-

лъэгъуа уэркъ, ислъэмей

къафэхэм саугъэт нэхъыщ-

хьэр къыпэкІуащ. Абы къы-

щыхагъэщащ «Вагъуэ цІы-

кlухэр» сабий ансамблыр зэ-

пеуэм фІыуэ зэрыхуагъэ-

хьэзырар - къафэхэр екlуу зэрагъэувар. Я лъэпкъ фа-

щэр зыхуей хуэзэу утыку зэ-

ритми гу къылъатэри, щІыхь

тхылъ щхьэхуэ къыхуагъэфэ-

хэр ди гъунэжщи, зэхьэзэ-

хуэхэмрэ фестивалхэмрэ нэ-

хъыбэу дызэрыхэтыным ды-

хущІокъу. Абы ныбжьыщІэ-

хэм Іэмал къарет я зэфІэкІ

къапщытэжыну, щІэхэм нэхъ

ехьэехуэну. Сабийхэм къафэ

лІэужьыгъуэхэр екіуу зэра-

нэгъуэщІхэм

тегушхуэну,

- Дызэрыгушхуэ къэфакІуэ-

Нартан къуажэм икІа къэ-

министерствэр, Дон lyc

Ди гуапэ зэрыхъунщи. хуежьащ.

къищынэмы- Иджыблагъэ ахэр къыщы-

политикхэмрэ экономист-

УФ-р дэзыкъузэну мурад зыщІа къэралхэм я экономикэхэми ахэр хуабжьу зэранышхуэ зэрыхуэхъуар жаlэ. «Апхуэдэ щІыкіэкіэ гугъу евгъэхьыр Путин Владимиркъым. Фэ бэлыхь ятефлъхьащ къэрал куэдыкіейм, арыншами гугъу ехь цІыхубэм я псэукіэр нэхъри евгъэкіэкlyayэ аращ», - жиlащ Бразилием и президенту щыта, жылагъуэ лэжьакіуэ ціэрыіуэ Луис Инасиу Лулэ, «Time» америкэ журналым и корреспондентым интервью щритым. Абы къыхигъэщащ Урысейм, шэч хэмылъу, хэкІыпІэхэр къызэригъуэтынур икІи «къапхъэным» кІыфынур

Нобэ

♦Метрологием и дунейпсо махуэш

♦Бжьэхэм я дунейпсо махуэщ **♦**Фэбжь зыгъуэтам еlэзэ дохутырым и дунейпсо ма-

♦ 1939 гъэм «КъБР-м и цІыхубэ артист», «КъБР-м гъуазджэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакІуэ», «КъБР-м щІыхь зиlэ и егъэджакіуэ» ціэ лъапіэхэр ягъэуваш

Маринэщ. Лъэпкъ Іущыгъэ:

Таучэлым былым хэлъщ.

Гу зылъытапхъэ

КъБР-м и Іэтащхьэм и Администрацэм щолажьэ коррупцэм пэщІэтыным теухуауэ піэщіэгъуэкіэ ціыхухэр здэпсалъэ хъун телефонхэр: 8(8662) 40-89-70, 40-34-32

ХэкІуэдахэр ягу къагъэкІыжащ

Урысей гвардием и управленэу КъБР-м къигъэк і ыжащ мамырыгъэм папщ і э зи дзэ частым къулыкъур шезыхьэкіхэмрэ гьэр. къызэрагъэпэщащ зи къалэн зыгъэзащізу хэкіуэда я лэжьэгъухэм я фэеплъу Нартей бгым дэкІыныр.

METP 1000-м ширъу пъагагъым шекіу Іуэхур даІыгъащ Журналистхэм я гухьэныгъэм и щІыналъэ къудамэхэм, «Текĺуэныгъэм и волонтёрхэр» жылагъуэ зэщІэхъееныгъэм я лыкІуэхэм. ДОСААФ-м. апхуэдэуи Урысей гвардием и юнармейцхэмрэ кадетхэмрэ.

ХэкІуэдахэм я фэеплъым пщІэ хуащІу дакъикъэкІэ яхуэщымри, пэкІуи ирагъэкІуэкІащ. Къызэхуэсахэм защыхуигъазэм «Эльбрус» СОБР-м и лэжьакіуэ, полицэм и майор Лыкъуэжь Маринэ ягу

шыным и лэжьакіуэхэмрэ Звёзднэм шынэ псэр зыта я лэжьэгъухэм зэрахьа ліы-

«Бзаджагъэм пэщІэту, къэмылэнджэжу я дзэ къалэныр ягъэзащ эу ди ныбжьэгъухэм къагъэлъэгъуащ цІыхум хэлъын хуей хьэл нэхъыфіхэр, нобэ шіалэгъуалэм Іэмал MMPIJON GASULANPAUNTO MISHASU QUE COM еплъ нэхур сыт щыгъуи ди гум илъынущ», жиІащ офицерым.

Журналистхэм я союзым и лІыкІуэхэм Урысей гвардием и лэжьакіуэхэм фіыщіэ хуащащ а Іуэхур къызэрызэрагъэпэщам, щІалэгъуалэр хэкупсэу гъэсэным хэлъхьэныгъэшхуэ зэрыхуащіым папщіэ икіи республикэ зэгухьэныгъэм къыбгъэдэк фы щІэ тхылъхэр иратащ.

ДЫГУЛЫБГЪУ Жантинэ.

«Автозапчасть»-м къегъэзэж

Топджэгум дихьэххэр куэдрэ зыпэплъа Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и гуп нэхъыщхьэм 2022 гъэм и гъэмахуэ зэпеуэм и япэ зэlущlэхэр мы махуэхэм зэхэтащ.

МЫГЪЭРЕЙ Республикэ чемпионатым и япэ джэгугъуэр къызэІуахащ накъыгъэм 14-м. А махуэм Шэджэм ЕтІуанэ и «Шэджэм-2» командэм и унэ къыщригъэблэгъащ «Кэнжэр». ЗэпэщІэтыныгъэм кІэлъыплъахэм я нэгу топ дахэ куэд щІэкІащ зэхьэрхуэрэгъухэм я фІыгъэкІэ. Футбол джэгуным хуэзэша командэхэм зэlущlэм топибл щыдагъэкlащ - хэгъэрейхэм я топитхум и жэуапу кэнжэдэсхэм иратыжыфар тІу

Абы къыдэкІуэу Псыгуэнсуи щызэхэтащ лъэхъэнэм и пэщіэдзэ зэіущіэхэм ящыщ зыр. Хэгъэрейхэм кърагъэблэгъащ Альтуд къуажэм и «Искра» командэщіэр. Пэщіэдзэ джэгугъуэм зэхэта зэlущlэхэм ящыщу, япэ дищыу къыхэдгъэщынщи, хьэщІэхэм ящыщу текІуэныгъэ къыщызыхьар алътуддэсхэм я закъуэщ. Хэгъэрейхэр 3:1-уэ щыхагъэщауэ зэпэщаты-

Зэхаубла зэхьэзэхуэм и япэ зэlущlэр щригъэкlуэкlащ мылъкукІэ зыкъыщІэзыгъэкъуэн къэзыгъуэту зэпеуэм къыхыхьэжа республикэм иужь илъэсхэм тепщэныгъэр щызыІыгъа Бахъсэн и «Автозапчасть»-м. Абы щыгъуэми, ди жагъуэ зэрыхъунщи, зэпеуэм иджы хэткъым нэгъабэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и чемпион хъуа, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щІыналъэм щытекІуа Прохладнэ и «Энергетик»-р. А командэм и нэхъыбэр Бахъсэн Іэпхъуауэ фэ тетщ. Сытми, «Автозапчасть»-м щэбэт кІуам къригъэблэгъа «Урыхум» щхьэкъэІэтыпІэ иритакъым. ЗэпэщІэтыныгъэр бахъсэндэсхэм я текІуэныгъэкІэ 4:0-у зэриухар абы и щыхьэтщ.

Джэгугъуэм и етіуанэ махуэм екіуэкіащ чемпионатым топ нэхъыбэ дыдэ щыдагъэкІа зэІущІэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым и футбол командэ нэхъыщхьэ «Спартак-Налшыкым» и щІалэгъуалэ гупым республикэм и къалащхьэм къыщригъэблэгъат Дзэлыкъуэ районым къикla «Малка»-р. ЩІымахуэ зэхьэзэхуэми арэзы укъэзымыщі джэгукіэ къэзыгъэлъэгъуа хьэщіэхэм турнир таблицэм и иужьрей увыпІэм щыту яухащ. Иджырей зэlущlэм кърикlуа бжыгъэм тепщlыхьмэ, малкэдэсхэм я зыхъумэжыныгъэр иджыри щ агъуэкъым. Налшыкдэсхэм абыхэм я гъуэм къыдагъэкlащ жэуапыншэу топибгъу (!).

ЩІымахуэм зэхэта республикэ зэхьэзэхуэм пашэныгъэр япэу щызыубыда «Тэрчым» иджыри текlуэныгъэкlэ зэпеуэр къызэlуихащ. И унэ щыlэу абы хигъэщlащ Налшык икlа «Къэбэрдейр». Хэгъэрейхэм дагъэкla топитхум хьэщ эхэм пагъэувыфар тІу къудейщ.

Шэджэм къалэ и «Черкес» командэм и унэ къыщригъэблэгъат «Псыкуэд-Марвил»-р. ЗэпэщІэтыныгъэм еплъахэм я нэгу щіэкіащ зым нэхъ адрейр нэхъ дахэжу топибл. Зэіущіэм пашэныгъэр къыщызыхьынур иужьрей дакъикъэр иухыху зэхэк акъым. Ик эм-ик эжым тек уэныг ээр зы эриг ээхьащ зы топкіэ нэхъыбэ дэзыгъэкіа «Черкес»-м. Зэіущіэр 4:3-уэ иухащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионатым и япэ джэгугъуэм зэхэта зэlущlэхэм мыпхуэдэ бжыгъэхэр къарикІуащ: *накъыгъэм и 14-м:* «**Шэджэм-2**» (Шэджэм ЕтІуанэ) «Кэнжэ» (Кэнжэ) – 5:2, «Псыгуэнсу» (Псыгуэнсу) - «Искра» (Алътуд) - 1:3, «**Автозапчасть**» (Бахъсэн) – «**Урыху**» (Урыху) 4:0; накъыгъэм и 15-м: «Черкес» (Шэджэм) – «Псыкуэд-Марвил» (Псыкуэд) – 4:3, «Тэрч» (Тэрч) – «Къэбэрдей» (Налшык)

- 5:2, «Спартак-Д» (Налшык) – «Малка» (Малка) – 9:0. КъыкІэлъыкІуэ джэгугъуэр дызыхуэкІуэ щэбэтымрэ тхьэмахуэмрэ зэхэтынущ. Абы щызэхуэзэнущ: накъыгъэм и 21-м -«Кэнжэ» - «Автозапчасть», «Искра» - «Урыху», «Тэрч» - «Малка», «Псыкуэд-Марвил» - «ЛогоВАЗ»; *накъыгъэм и 22-м* – «Ислъэмей» - «Къэбэрдей», СШОР – «Родник», «Шэджэм-2» - «Черкес», «Спартак-Д» - «Псыгуэнсу» командэхэр.

ЖЫЛАСЭ Замир

и гуп нэхъыщхьэм зэхьэзэхуэр зэрыщекіуэкіыр					
Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ΦΙ.	T.
1. «Спартак-Д»	1	1	0	0	9-0
2. «Автозапчасть»	1	1	0	0	4-0
3. «Тэрч»	1	1	0	0	5-2
4. «Шэджэм-2»	1	1	0	0	5-2
5. «Искра»	1	1	0	0	3-1
6. «Черкес»	1	1	0	0	4-3
7. «Ислъэмей»	0	0	0	0	0-0
8. «ЛогоВАЗ»	0	0	0	0	0-0
9. «Родник»	0	0	0	0	0-0
10. СШОР	0	0	0	0	0-0
11. «Псыкуэд-Марвил»	1	0	0	1	3-4
12. «Псыгунсу»	1	0	0	1	1-3
13. «Къэбэрдей»	1	0	0	1	2-5
14. «Кэнжэ»	1	0	0	1	2-5
15. «Урыху»	1	0	0	1	0-4
16. «Малка»	1	0	0	1	0-9

Иуан Тимур къэрэгъул ІэнатІэм и унафэщІ нэхъыфІщ

«2022 гъэм и къэрэгъул унафэщі нэхъыфі» зэпеуэ щекіуэкіащ Мафіэс-къегъэлакІуэ часть №14-м, Анзорей къуажэм щыІэм. Абы хэтащ республикэм мафІэсым зышыхъумэнымкіэ и Іэнатіэ псоми я ліыкіуэхэр.

Еплъыныгъэ-зэпеуэр щекіуэкіым къалъытащ къэрэгъулхэм я унафэщІхэм, абыхэм я нэІэ зытет гупхэм ехьэлІа лэжьыгъэр, къалэным пыша дэфтэрхэр зэратхым. мафіэсым ехьэліа мардэхэм зэрытетымрэ къа-

рукІэ зэрыпсыхьамрэ. Къапщтэмэ, унэтІыныгъэ зэмылІэужьыгъуэхэм я зэфІэкІ щагъэлъэгъуащ. УнафэщІхэм сыт и лъэ-

ныкъуэкІи екІуу зыкъагъэлъэгъуащ, ауэ псоми ефіэкіри, бжылэр иубыдащ мафіэс-къегъэлакіуэ часть №14-м и къэрэгъул ІэнатІэм и унафэщІ Йуан Тимур. Ар республикэм мафіэсым пэщіэт и Іэнатіэм щолажьэ 2009 гъэ лъандэрэ. КъымафіэсгъэунзэрыгуэкІ кіыфіў щіидзэри, къэрэгъулым и унафэшІым нэ-

Къэбэрдей-Балъкъэр мафіэс-къегъэлакіуэ Іэнатіэм и пресс-Іуэхущіапіэм и лэжьакІуэ Сэбан Арсен къызэрыхигъэщащи, Тимур щытекІуащ 2018 гъэм ирагъэкіуэкіа апхуэдэ зэпечэ-

ПСЧ-20-м (Бахъсэн район, Къубэ-Тэбэ къу.) и плъыр къэрэгъулым и унафэщІ Шэрий Алим етІуанэ увыпІэр къихьащ. Ещанэр лъысащ Шэмпар Сулътан - ПСЧ-21 (Аруан район, Старэ Шэрэдж

БАХЪСЭН Ланэ.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ШхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкIэ-42-57-59; шэнхабзэмкIэ-42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэк Гак Гуэхэм - 42-21-88; корректорхэм

42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм -42-75-78, 42-63-64.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту шыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщ Гэныгъэхэмк Гэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІ́эм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ «Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дыщэк Соня, корректорхэу Инэрокъуэ Азэмэт (1, 2-нэ нап.), Елмэс ФатІимэ (3, 4-нэ нап.). КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Дол Маринэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ. Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м,

щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ. Индексыр П 5894 • Тираж 2.041 • Заказ №998